

es-selâmü aleyküm ve rahmetullâh

es-selâmü aleyküm, merhabalar efendim

Şükür kavuşturana...

Aslında kişi, sevdiğinden bir an bile ayrılmaz ya, lafın gelişi böyle söylenir.

Gerçek seven; rabt olur, medfun olur gayr-i ihtiyarî sevdiğine. Çünkü mü'min bilir ki:

"Kişi sevdiğiyle beraberdir." dünya ve âhirette...

Kâh İsmail olur, kurban edilir O'nun yoluna, kâh Ali olur, şehadete merhaba der şeb-i arûsu karşılar gibi.

Allah'a, Rasûlü'ne ve Kur'ân'a bağlılığın/râbitanın tezahürüdür olup biten aslında.

Hal böyleyken dinin emir ve yasaklarına titizlikle riayet eden, Sünnet'i hakkıyla bilip ihya eden kâmil mürşidlere râbıta hususunda dinin hükmü nedir, bu husus nasıl anlaşılmalıdır?

İnsanlar akla hayale gelmeyen batıl şeylere iltifat gösterip, onlarla dünya ve âhiretlerini mahvedecek tehlikeli râbıtalar kuruyor iken, günümüzde;

Seni seven âşıkların

Gözü yaşı dinmez imiş

Seni maksud edinenler

Dünya ahret anmaz imiş

Şuuruna sahip hâl ehline; özünde, sözünde ve ef'âlinde benzemeye çalışmak niçin bir problemmiş gibi gösterilmeye çalışılmaktadır?

Hakikatte Kur'ân'la ve Sünnet'le râbıtalı olabilmek; ancak bu iki temel kaynağı en iyi şekilde anlayıp yorumlayabilen çift kanatlı/**zülcenâheyn** bir "**mürşid-i kâmile**" râbıtalı olmakla mümkündür.

"...ve sâlihlerle beraber olun!" (Tevbe, 119) bir emr-i ilâhî ise bize düşen zâhirde ve bâtında/iç dünyamızda sâlih kullarla râbıtalı/bağlantılı olmamız, onların hâlleriyle hâllenmemizdir.

Ebû Hanîfe Hz.lerinin tasavvufî çizgisi, aslında büyük mezhep imamlarının, birer feyz ü kemâl membaı olan mürşid-i kâmillerden nasıl istifade ettiklerini çağlara haykırır.

Çünkü tasavvuf, özünü dinin temel prensiplerinden alan mükemmel bir disiplindir.

Onda hak ve hakikat namına yok, yoktur.

Kaldı ki insanın aradığı sükûn, huzur ve itminan da yine ondadır.

"Dikkat edin! Kalpler ancak Allah'ın (c.c) zikriyle mutmain olur." (Ra'd, 28)

Hz. Peygamber'e (s.a.s) söz söyleyemeyip de hadisler üzerinden –güya- O'nu eleştirmeye çalışanlara da **"Bazıları-na ne oluyor ki!"** diyoruz bu sayımızda.

Yine;

Ümmi iken ilim sahibi olman sana mucize olarak yeter

Yetim halinde iken böyle terbiyeli olman yeter.

Dizelerinin sahibi İmam Busirî'ye kulak vereceğiz hep birlikte.

Allah'a ve Rasûlü'ne müştak olan bu Hakk âşığının; bam telimize dokunan o enfes kasidesi ile umulur ki hasta sînelerimize bir nebze olsun devâ bulur.

Bâkî ve kevserî selamlar...

İçindekiler

Rabitanın Mahiyeti?

Abdullah Demircioğlu / 3

Tasavvufî Bir Eğitim Yolu: Râbita

Harun Alkan / 14

Hayra Anahtar, Şerre Kilit Olabilmek

Dr. Durak Pasmaz / 35

Riyazet ve Nefsânî Şehvet

Eşrefoğlu Rumî / 21

Tasavvuf, Havâssa Ait Ledûn İlmidir / 5

Nasihatler; “Boş Ver!”

Ayşe DEMİRCİOĞLU / 7

Kaside-i Bür'e

Tuğfan ATMACA / 8

Gölgeler

Atakan DAŞDAN / 10

Olgun Müslüman'ın Vasıfları / 11

Kâdiriye Tarikatı ve Pir Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin

İlmî Derinliği / 16

İnsan Bir Dervîştir

Prof. Dr. Mustafa KARA / 17

Ankâzâde Köstendili Halil Efendi'nin

Tûti İhsan Efendi'ye Mektubu (5. Mektub) / 18

Ashâb-ı Suffa'nın Tasavvufa Etkisi / 20

Alçakgönüllü ve Mütevazî Olmak

Prof. Dr. Ali AKYÜZ / 23

Ebû Hanîfe'nin Tasavvufî Hayatı / 24

Seni Seven Âşıkların

Eşrefoğlu RUMÎ / 27

Evvâh Olan Kullar

Abdullah USTAÖMEROĞLU / 28

Tasavvuf Aslında Ashabın Yaptıklarıdır, Yoludur

İbn-i Haldun – Mukaddime / 29

Bazılarına Ne Oluyor ki! / 30

İsmail Ol Diyorsun

Ayşegül SAYIN / 33

Seher Vakti Gördüklerim

Zül-Cenâheyn / 34

Peygamberleri, Evliya-yı Kırâmı Hatırlama ve Rabîta / 37

Tarikatların Gayesi Nedir? / 38

Gözün Takvası

İmam Gazalî / 40

Zikir

Metin SEYİTOĞLU / 42

Bayezid-i Bistâmî Hazretleri Kimdir? / 43

Fıkıh Köşesi?

M. Emin SÖĞÜT / 46

O Günden Beri Bu Haldeyim / 48

Yayın Türü: Yaygın Süreli • **zuhurdergisi@hotmail.com / www.zuhurdergisi.com** • **Sahibi:** Yunus Emre Sevenler ve Tanıtanlar

Derneği • Yazı İşleri Müdürü: Dr. Yunus AKYÜREK • **Grafik Tasarım:** Furkan Selçuk ERTARGİN • **Temsilcilikler:** İstanbul 5334747026

Eskişehir 5353134347 / Bursa 0537 787 58 48 / Kayseri: 5444600030 / Belçika :0032488808541 • **Baskı:** Erkam Matbaası

Rabitanın Mahiyeti?

Abdullah DEMİRCİOĞLU / IFEG Rektörü

Rabita; bir velinin suretini, şeklini hayaline getirerek onun kalbindeki feyz, bereket ve marifetlere ve ilimlere ulaşmaktır. Kalbini büyüklerin kalbine bağlayarak onlardan feyz alma, her şeyi unutarak dünya işlerini düşünmeyerek sevgi ve saygı ile bir velinin mübarek yüzünü hayalinde veya gönlünde bulundurmaktır.

Sevgi, hürmet, saygı ve itaat ile buğz, kin, hürmetsizlik, saygısızlık ve itaatsizliği ayırt etmek lazımdır. Konuşanın yüzüne bakılır. Onun için feyz alınacak veliye de rabita yapılırken, bu rabitanın onun yüzüne olması yani "**vicahî**" olması gerekir.

Nasıl ki; konuştuğumuz kişinin zaman zaman yüzüne bakıyorsak, ders anlatan öğretmene, vaaz veren hocaya dönüyor, Kur'ân okuyan kişiye yüzümüz dönük oluyorsa, feyz alacağımız manevî mimarımız olan evliyaya karşı yüzümüzün dönmesi, onu hayalimize almamız da çok normaldir.

Yine ayrıca yüzümüzü namazda iken kibleye döneriz. Kâbe'de isek o mübarek yapıya bakmak ibadet sayılır. Aslında Kâbe'nin siyah taşı ve toprağı değil, ondaki mana ibadet sayılmıştır. Allah emri olduğu için o emre itaat, ibadet sayılmaktadır. Ayrıca annenin yüzüne bakmak, âlimin yüzüne bakmak da ibadet sayılmıştır. Mürşitler ve manevî terbiyeciler, dolayısıyla insanın öz anne ve babasından daha kıymetli varlıklardır. Müritler manevî evlat, onlar da manevî babalardır.

Onun için "**rabita, feyz veren kâmil zatın teveccühüyle birleşecek olursa nur üstüne nur meydana gelir**" denilmiştir. Bu sebeple rabita hususunda aşağıdaki hususların bilinmesinde fayda vardır.

1. Rabitasız yapılan zikir müridi ilerletmez.
2. Zikirsiz yapılan rabita tek yönlü olarak ilerletir.
3. Rabita, her işte Allah'ın (c.c) izniyle müride yardımcıdır.

4. Rabitanın özellikle zikirde yardımı daha çok ve çabuk olur.

5. Rabita insan nefsinin manevi hastalıklardan, pislik ve kirlilerden temizleyen çok önemli bir temizleyicidir.

6. Bir insanın hiç görmediği, tanımadığı, konuşmadığı veya konuştuğunu dinleyemediği bir kimseye rabita yapması zordur. Onun için rabita yapılan kişinin hiç değilse bir defa görülmesi zaruridir.

7. Rabita, okumakla, öğrenmekle değil bizzat yapmakla, usulüne uygun tatbik edilmekle müride faydalı olur.

8. Rabita, Allah sevgisini celp eder, kişinin kalbine yerleşmesine vesile olur.

9. Rabita, dünya sevgisini kalplerden çekip, kişinin daha huzur içerisinde ibadet etmesine vesile olur.

10. Şirk ile rabitayı ayırt etmek lazımdır. Şirk Allah'a ortak koşmak, onun mülkünde kendisine eş tanımak demektir. Sadıklarla, iyilerle, Allah dostlarıyla beraber olma halinin şirkle alakasının olduğu düşünülemez.

Rabitanın çeşitli yapılaş şekilleri vardır. Bunlardan biride müridin kendisini mürşidin, velinin ya şeklinde veya kıyafetinde görmesi ve düşünmesiyle gerçekleşir. Onun kalbini meme emen bir yavru gibi düşünmek, böylece ondan gelen füyûzâtı kendi kalbine aktarmakla da rabita olmaktadır. Yahut da Cenab-ı Allah'tan gelen feyz-i ilahinin evvela kalplerden kalplere aktığını ve kendi mürşidinin kalbinden de rabita yapan müridin kalbine aktığını düşünmekle de olur. Bunun için şöyle hayal olunur:

Kendisinden el alıp, ahdedip söz verdiğimiz veli karşımızda duruyor. Dizi dizimizde, alnı alnımızda, eli ise elimizdedir. Bu halde iken Cenab-ı Allah'tan gelen feyzi beklemekteyiz. Bu bekleyiş dikkat ve titizlik içerisinde olmalıdır. Avını delikte bekleyen kedi nasıl bütün dikkatini oraya verir, kulaklarını diker, gözlerini oradan ayırmaz, sağa sola hiç kıvıldamadan, vücuduyla, bütün organlarıyla tamamen dikkat kesilirse o

şekilde olmalıdır. Bu şekilde rabita yapmakla sonsuz manevî zevklere gark oluruz.

Sadece yevmî zikirde değil, bunların dışında da her an rabitalı olmak, namaz kılarken, ders dinlerken, Kur'ân-ı Kerîm dinlerken ve okurken, tavaf ederken, bir velinin şeklinde kendini görmekle, birçok manevi hazlara, zevklere nail olur, ibadetlerimizden tat ve zevk alırız. Çünkü veliler, yemeklerde tuz biber gibidirler. Yemeklerin onlarsız tadı olmadığı gibi, ibadetlerin tadı da velisiz olmaz.

Yukarda yazılanlardan rabıtaya niçin ihtiyacın olduğu anlaşılmaktadır. Şimdi bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'den iki ayeti kerime alarak konuyu bitirelim.

Şirk ile rabitayı ayırt etmek lazımdır. Şirk Allah'a ortak koşmak, onun mülkünde kendisine eş tanımak demektir. Sadıklarla, iyilerle, Allah dostlarıyla beraber olma halinin şirkle alakasının olduğu düşünülemez.

"Ey iman edenler! Allah'a bağlanınız ve sadıklarla beraber olunuz." (Tevbe, 119)

"Ey iman edenler! Cenab-ı Allah'a gidecek vesile arayınız." (Mâide, 35)

Komutan askerlerini savaşa hazırlar, eğitir ve muhtemel tehlikelere karşı tatbikatlar yaptırır, savaş anında herkes yapacağını bilir. Kendisinden emin hareket eder. Paniğe kapılmaz. Şehir hayatı içerisinde yaşayan insanlar evlerinde kullandıkları elektrik,

su, doğalgaz, vb. şeyleri belediyeden izin almadan kaçak kullanamıyorlar. Kullananlara maddi cezalar uygulanıyor.

Rabita mürşidin cesedine, bedenine değil, ondaki manevî yapıya yapılır. Yani onun zahirine değildir. Güneş ışığı bir aynaya düşse ve oradan da başka bir yere aksetse, aksettiği o yerleri de aydınlatır. Cenab-ı Allah'tan gelen feyz mürşide, onun kalp aynasında çarpar, oradan müridlerin kalplerine de yansır ve onları da aydınlatır. Güneşin büyüklüğüne rağmen onun ışığı küçük küçük küçültülmüştür. Aynada yansıyan güneşin kendisi değildir. O gökyüzünde asılıdır. Büyüktür. Çıplak gözle ona bakamadığımız gibi onun aksinde yansıyan nur, ışık da yine gözlerimizi alır. Ona da bakamayız.

Tasavvuf, Havâssa Ait Ledün İlmidir

Cüneyd:

"Sûfiler, aralarına başkalarının dâhil olamadığı bir hâne halkı gibidir. Allah ile kâim olduklarından onları Allah'tan başkası bilemez."

Ebû Süleyman Dârânî (v.215/830):

"Tasavvuf, Hakk'tan başkasının bilmediği amellerin sûfî üzerinde cereyan etmesi ve devamlı olarak sadece Allah'ın bildiği bir hâl üzerine Hakk ile beraber bulunmasıdır."

Tasavvuf, havâssa ait ledün ilmidir. Mutasavvıflar arasında yaygın olan görüşe göre Hz. Peygamber'in (s.a.s) Allah'tan aldığı üç nevi ilim vardır. Bunlardan biri, Hz. Peygamber'in ashâbının hepsine öğrettiği; emir ve nehiylerden oluşan şeriat ilmi, diğeri ashâbın bazılarına talim buyurduğu özel ilim (*tarîkat, tasavvuf*

ya da havâss ilmi), bir diğeri de Allah ile kendisi arasında bir şifre mesâbesinde olan ve manası sâdece kendisine malum, muhatabı bizzat kendileri olan ilimdir. Kur'ân'daki hurûf-i mukâtaa ve müteşâbihâyetler bu türdendir.

Allah Rasûlünün bizzat kendisinin:

"Siz benim bildiklerimi bilmiş olsaydınız, çok ağlar, az gülerdiniz."(Buhârî, Kûsûf 2; Müslim, Salât 112) hadîsi-i şerîfi Hz. Peygamber'in her aldığı bilgiyi aktarmakla yükümlü olmadığını göstermektedir. Ayrıca şu hadisler, Efendimiz'in bazı sahâbîlere mahrem şekilde öğrettiği öne sürülen bir bilginin var olduğuna delil sayılmaktadır: Hz. Ebû Hüreyre der ki:

"Ben Allah Rasûlü'nden iki kap ilim aldım. Bunlardan birini halka anlattım. Diğerini eğer meydana

“çıkarp anlatacak olsaydım, şu boynum giderdi.”
(Buhârî, İlim 42) Mutasavvıflara göre bu hadîste geçen ve anlatılmayan ilim, şeriata bağlılık ve Hz. Peygamber’e muhabbet sonucu meydana gelen **“özel ve bâtinî ledün”** ilmidir.

Yine Muâz b. Cebel’in bir gün Rasûlullah’ın terkisine bindiği, orada kendisine bir başkasına açıklanmasına izin verilmeyen bir sır ve gizli bir bilgi verildiği rivayet olunmaktadır. (Buhârî, İlim 49)

Allah Rasûlü’nün sırdaşı Huzeyfe b. Yemân’a nifak ve münâfıklar konusunda kıyâmete kadar olacak şeyleri haber verdiği nakledilmektedir. (Tecdîd-i Sarih Tercümesi, II, 465-473)

Ebû Bekir (r.a.) ile konuşmakta olan Allah Rasûlü’nün yanına gelen Hz. Ömer’in, sanki Arap olmayan bir kimse gibi konuşulardan hiçbir şey anlamadığının rivayet edilmesi, Allah Rasûlü’nün bazı sahâbîlere özel bilgiler verdiği delil sayılabilir.

Allah Rasûlü’nden ilm-i havâss adıyla öğrenilen ve daha sonraki nesillere yazılı ve sözlü olarak değil de; manevî verâset, rûhî tecrübe ve hâl yoluyla intikal eden; ibadet ve muhabbet sonucu elde edilen, ilm-i ledün adıyla anılan bir bilgi türü vardır. Bu bilgi yolu tasavvufun konusuna girmektedir.

Bütün İslâmî ilimlerin ana kaynağı Kur’ân ve Sünnet’tir. Bu kaynakların yorumu konusunda fıkıh ve kelâm gibi ilimler, akıl aracılığı ile istidlal ve burhan yolunu kullanırken tasavvuf; keşif ve ilham; yâni ledün yolunu kullanmaktadır. Ancak ilm-i ledün sırrına ermek; ibadet, riyâzat ve mücâhede ile belli bir manevî olgunluğa ermeyi gerektirmektedir.

Kur’ân-ı Kerîm âyetleri ile hadîslerde bu konuya delil olabilecek ifadeler vardır. Nitekim Kehf sûresinde (18/65-82) Musa ile Hızır’ın arkadaşlığı sırasında Musa’nın olayların dış yüzüne bakarak hükmettiği, Hızır’ın ise ilm-i ledün sayesinde meselenin içyüzüne vâkıf olduğu görülmektedir.

Bu konuda delil sayılan âyetlerden bazıları şöyledir:

“Takvâ üzere olunuz ki Allah size öğretsin.” (Bakara, 2/282)

“Eğer takvâ üzere olursanız Allah size furkân; iyi ile kötüyü ayırt edecek nur verir.” (Enfâl, 8/129)

“Allah’tan korkun ve Rasûlü’ne inanın ki, Allah size rahmetinden iki kat versin ve sizin için, ışığında yürüyeceğiniz bir nur ortaya koysun.” (Hadîd, 57/28)

Bu âyetlerde geçen furkân, rahmet ve nur gibi kavramlar, bir bakıma insanda meydana gelen **“gönül aydınlanması”** sayesinde ortaya çıkan **“vehbî ilim”** diyebileceğimiz keşif, fetih ve ilhamlardır.

Bu konuya delil olabilecek hadîslerden bazıları da şöyledir:

“Her ümmetin mukaddesleri; keşif ve ilhama mazhar kişileri vardır. Bu ümmetin mukaddeslerinden biri de Ömer b. Hattâb’dır.” (Buhârî, Fazâil, 16)

“Öğrendikleriyle amel edene Allah Teâlâ bilmediklerini öğretir.” (Mevsûa Etrâfî’l-Hadîs, VIII, 403; Hiyetü’l-Evliyâ, X, 15)

“Kırk gün süreyle Allah’a ihlasla amel edenin kalbinden lisanına hikmet pınarları akmaya başlar.” (Keşfu’l-Hafâ, II, 224)

Keşif ve ilham, mutasavvıflar için hakîkata ulaşmada bir yol ve bir araç olmakla birlikte, hiçbir zaman gaye ve amaç değildir.

Çünkü keşif ve ilham sadece sâhibini bağlar. Süfînin keşfi, müctehidin içtihiadı gibidir. Hata ve sevap ihtimali her zaman vardır.

Son devir Ezher şeyhlerinden ve tasavvuf üstadlarından Dr. Abdülhâlim Mahmud (v.1978), bu tarifler içinde en çok Ebû Bekir el-Kettânî’nin şu târifini beğenmekte ve **“efradını câmi ağıyarını mâni”** olarak görmektedir:

“Tasavvuf, safâ ve müşâhededir. Çünkü safâ, kalb tasfiyesini ve onun için gerekli olan ibadet, zühd, mücâhede, ihlâs, teslimiyet ve Hakk’a yönelmek gibi konuların hepsini içine almaktadır. Müşâhede de sûfilere âit her türlü rûhî tecrübe, manevî ahvâl ve keşfi bilgilerle mârifet-i ilâhiyye konuları bulunmaktadır.”

Alıntı; Prof. Dr. H. Kamil Yılmaz, Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar Neşriyat

İlm-i ledün sırrına ermek; ibadet, riyâzat ve mücâhede ile belli bir manevî olgunluğa ermeyi gerektirmektedir.

Nasihatler; “Boş Ver!”

Ayşe DEMİRCİOĞLU

Duyulur bazen, çevredeki insanların çenesi durmaz. Ya filan hakkında şöyle şöyle kötü tecrübeler edindiğini söylerler veya filan kişinin ne kadar ters biri olduğunu gelip seninle paylaşırlar. Sen de sadece dinlersin ve söylenenlerden dolayı belki şüpheye düşersin acaba gerçekten öyle biri mi diye...

Veya içinden geçirirsin **“Bu dünyada hiç mi iyi insan yok?”** diye...

Neye yanalım? Sana gelip söyleyene mi, yoksa kötü hasletleri olan kişiye mi? Bilemedim...

Başta sana kötü söz söyleyen kişiye kızmalıyız, neden mi? O filan kişi hakkında su-i zan etmene sebep olduğu için. Peygamber Efendimiz buyurmuyor mu ki:

“Sebep olan yapan gibidir.”

Hâlbuki o bahsedilen kişiyle senin münasebetin daha önemli değil midir?

Diyelim sen o filan kişi hakkında olumlu düşünüyorsun, çünkü münasebetin çok iyidir. Sonra biri kalkıp o filan kişi hakkında kötü şeyler söylüyor. Ne yaparsın? İnanır mısın? **“Vay be demek ki foyası ortaya çıktı”** mı, **“maskesi düştü”** mü dersin? Kim bilir, belki de...

Peki ya düsturumuz nasıl olmalı? Gidip o kişiye **“Sen ne kadar kötü birisisin”** deyip kaba mı davranmalıyız? Hayır!

Peki ya ne yapmalıyız?

O söylenenler bir kulağından girip diğerinden çıkmalı... Aynı dini paylaşıyorsak, aynı ilaha secde edip aynı Peygamberin ümmeti isek, biz din kardeşimize sahip çıkmazsak kim sahip çıkar? Din kardeşi demek, candır, kan bağından da ötedir... Sen herkesin kusurlarını ört ki, Allah da senin kusurlarını örtsün. Hem kim demiş ki bizim de eksikliklerimizin olmadığını? Belki biz o bahsedilen kişiden bin kat daha kötüyüz... Allah katında ne derecede olduğu, kimin kimde olduğunu bilemeyiz. Hem biz kimiz ki? Ne bir nebi, ne de veli. Niyetlerin ne olduğunu beşer olarak nasıl bilebiliriz. Ancak Allah bilir. Biz de O'nun ya **“Settâr”** ismine hürmeten din kardeşlerimizin kusurlarını Hz.

Mevlana'nın dediği üzere gece gibi örtmeliyiz ve onların ıslahları için dua etmeliyiz. Böyle yaparken ilk başta azgın nefsimize seslenmeliyiz. Seslenmek değil de, kükreliyoruz. Herkesi kendimizden üstün görmeliyiz ve karşılaştığımız her kişiden güzel ve dine uygun olan ne ise, ona özenmeliyiz.

Binlerce salât ve güllerce selam olsun o Nebiler Nebisine ki ne güzel buyurmuşlar:

“İnsanlara güzel ahlakın gereğine göre davranın.” Anlaşıyor ki, her ne ki **“güzel ahlak”** kategorisine giriyorsa, onu uygulamaktır asıl mesele...

Bu, taş atana gül uzatmaktır, kötülük yapana iyilikle muamele etmektir. Sana gelip filan hakkında bir şeyler söylemeye niyetlenen kişiye tek bir söz söyleyebilirsin;

“Boş ver!”

Çünkü hayat bu kadar basit şeylerle meşgul olmaya değmez. Zaman su gibi akıp giderken, geçirdiğin her vaktin de hesabı sorulacakken nedir ki bu? Hele hele de yapılacak onca hayırlı hizmetler varken, Allah rızası için çalışıp çabalamak varken, insanların hidayetine vesile olmak, hakiki manada örnek Müslüman olmaya çalışmak varken... Neden durup da filan kişi şunu söylemiş, filan kişi arkamdan konuşmuş, şu ne yapmış bu ne etmiş... Bu ve benzeri mevzuları düşünmek değer mi ki?

Değmez...

Tasavvufta üç esas vardır **killet-i kelâm, killet-i menâm, killet-i taâm.**

Bu üç esasta en başta az konuşmak geliyor. Neden? Çünkü çok konuşan çok hata yapar. Malayanilik, ruhu bir nevi boğar... O yüzden bırakalım kelime israfı etmeyi de **“Ya hakkı söyle veya sus!”** diyen Efendimize uyup da, sessizliğimizi dinleyelim...

Konuşursak bile Rahmân adına konuşalım, Onu tesbih ve zikir edelim. O zaman bu durumda ne mi demeliyiz? Lüzumsuz, boş şeyler mi?

Artık onları **BOŞVER,**

Rahmân'ın isimlerini **ZİKİR EDİVER...**

Benî Âdem'in

Efendisine

Şiirlerin Efendisi Olan Na'tlar - 8

Kaside-i Bür'e

Tufan ATMACA

Âlemlere rahmet olarak gönderilen O Yüce Peygamber'e ilimler adedince salât ve selamlar olsun.

O'nunla her şey bereketlenir. O, âlemlere rahmettir ve O'nun vesilesiyle de; son yazılarımızda güzel bir başlangıç olan Peygamberimizin kokusunu taşıyan bir dua ile bu yazımıza başlayalım:

Enes'ten (r.a) rivayet edilmiştir.

"Allâhümme lâ sehle illâ mâ ce'altehû sehlen ve ente tec'alu'l-hazene sehlen"

(Ey Allah'ım, kolaylık yoktur, ancak Sen kolaylaştırırsan zor olan işimiz kolaylaşır.)

(IFE-Gent'teki "Hadis sertifikası" programında, Peygamberimizin duaları başlığı altında, Abdullah Hoca-mızın okuttuğu derslerden alınmıştır. Bu duanın, herhangi bir zorlukla karşılaşıldığında okunması tavsiye olunmuştur.)

Sekizinci bölümde Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) cihadından bahsedilmektedir. Bilindiği üzere Peygamber Efendimiz (s.a.s) bir sefer dönüşünde:

"Şimdi küçük cihaddan büyük cihada döndük."

(Tirmizî) diye buyurmuştur ve burada nefisle cihadın ne kadar zorlu olduğuna işaret etmiştir. Bu hadisi ve

"Senin en büyük düşmanın iki göğüs kafesinin arasındadır." (Gazâlî, İhyâ, III, 4; Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, I, 143) Hadis-i Şerifini hatırlayarak Kaside-i Bür'e'ye dönelim.

Konumuz İmam Busirî Hazretlerinin, Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yaptığı ve bizzat yönettiği savaşları anlatan 8. bölümüdür.

Abdullah Demircioğlu Hocamız söyleşimizde Kaside-i Bür'e'nin 8. fasılın 44 beyitten oluştuğunu zikretmişti. Bu fasılda tâcû'l-beytin sonuncu beyt olduğunu zikretmişti.

'Aleyhissalâtü vesselâm Efendimizin sağ eliyle yazmadığı (okuma-yazma bilmediği) halde ilim sahibi olması ve yetim olduğu halde böyle güzel bir terbiye üzere bulunması yeter.'

139. Beyit:

Kefâke bi'l-ilmi fi'l-ümmiyyi mu'cizeten

Fi'l-câhiliyyeti ve't-te'dibi fi'l-yütümi

Ümmi iken ilim sahibi olman sana mucize olarak yeter

Yetim halinde iken böyle terbiyeli olman yeter.

Tâcü'l-Beyt'e iki beyit daha ekleyerek Rasûlullah'ın (s.a.s.) cihadını konu alan Kaside-i Bür'e'nin bu fasılının bereketine erelim.

Birincisi, yani 127. Beyit, ashabın Rasûlullah'ın yanında durup savaşa nasıl karşı durduklarından bahsediyor.

127. Beyit:

Hümû'l-cibâlû fe sel 'anhüm musâdimehüm

Mâzâ raev minhüm fi külli mustademi

O ashab kuvvet ve savaşa karşı duruşlarında dağlar gibidirler

Onlarla müsademe eden kâfirler karşılarında onların kahramanlıklarını görmüşler.

İsterseniz burada bu beyitten başlayıp 134. beyte kadar sekiz beyit olan kısmının hikmetini, Kaside-i Bür'e Haşiyesi müellifi olan Şeyh Abdüsselam el-Merâkişi el-Mağribî'den (k.s), nakledelim.

“Bu beyitlerin bulunduğu yer, niyet edilmek şartıyla hırsızdan, afetten, haşreden korunmaya alınmıştır.” (R. Serin, Kaside-i Bürde Şerhi Havas ve Esrârı, Pamuk Yayınları, s.206)

Peygamber Efendimiz'in (s.a.s) muzafferiyetini bir diğer beytle dillendirerek yazımızı tamamlayalım.

128. Beyit:

Ve sel Huneynen ve sel Bedran ve sel Uhuden

Fusûle hatfin lehüm edhâ mine'l-vehâmi.

Düşmanların kahroluşlarını Huneyn deresine, Bedir ovasına ve Uhud dağına sor ki

O kahroluşlarının veba ve tâun illetiyle kahrolmaktan daha zilletli olduğunu sana anlatsınlar.

(R. Serin, Kaside-i Bürde Şerhi Havas ve Esrârı, Pamuk Yayınları, s.207)

Bizler yazımızla manen olan olayları, dersleri, sohbetleri aktarmaya çalışıyoruz, inşallah Hz. Allah bizleri başta Peygamber Efendimiz (s.a.s), Kaside-i Bürde müellifini İmam Busirî ve eserini, Büyük velileri, hocalarımızı nakletmeye çalıştığımız bu yazılarımızda muvaffak kılar ve tesirini halk eder. Sizlerin de dualarınızı umarak tevfik diliyoruz.

Duamız “Kurbiyet-i İnsanı Kâmil”, ve âhiru da'vâhüm eni'l-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn.

Bâkî ve Kevserî selamlar...

Gölgeler

sabah akşam döner gölgeler
üstünde mermer piramitler
kimi alçak kimi yüksek...
içinde cicili bicili oyuncaklar
sayısız hengameler...
mesd eder beni oyalar gölgeler

takılır peşine düşlerim
ince eler sık dokurum
koşarak ardı sıra
cezbeye tutulmuş derviş gibi
o döner ben dönerim
oyalanır giderim

gölgeler bir değirmen
saniyesi boş geçmeyen
sırası geleni öğüten...
gün olur ben de bir gün
göçerim gölgelerden
arkamda kalır döner gölgeler

küll-i iradenin eseri
gölgelerin her bir zerresi
O'nun varlık nişanesi
'düstûr-i ilahî'nin aşkına
döner döner gölgeler...
sahibi dilerse o da bir gün
döner enkaza gölgeler

Atakan DAŞDAN

Olgun Müslüman'ın Vasıfları

Mü'min, her işine Bismele ile başlayacak. Kendisinin varlıklar arasındaki üstün yerini ve önemini fark edecek. O, dünyaya böcek veya canavar olarak değil de, insan olarak geldiğine sevinecek. **"Üzümünü ye, bağını sorma"** diyenlerden olmayacak; her nimetin asıl sahibi olan Cenâb-ı Mevlâ'yı (c.c) düşünüp duracak, O'na şükredecek ve O'na kul olmanın bilincine erecek. Yüce Allah'ın bu dünyayı ehlini imtihan etmek için yarattığını anlayacak ve her nimetten O'na hesap vereceğinin şuuruna varacak. Onu çok çok anacak. Sonuçta, **"Allah'ımızın adı, ağzımızın tadı"** diyebilecektir. O, topyekûn cemiyetin mutluluğu için seher vakitlerinde, gönülden Yüce Allah'a yalvaracak, yakaracak, döktüğü gözyaşları ile günah kirlerini yıkayacak ve o, yaşama sevincini, iman ve ibadet neşesini herkesle paylaşacak. Devamlı olarak da, gece düşünde,

gündüz hayalin de manen Allah'ın Rasûlü (s.a.s) ile selâmlaşacak.

Onun iman heybeti ve takvasından şeytan ve şeytana uydu olanlar kaçışacak. Onun iman esaslarına bağlanıp İslâm'ın şartlarına sarılması, Onun gönlünü her an Yüce Allah'a yönelik tutacak.

Yüce Allah'a ve Meleklerle inanan insanın yalnız kalmadığını ve şenlendiğini hissedecek. Peygamberlerin hayatları ve hallerini Kur'an-ı Kerim'den incelemesi, onun yoluna ışık saçacak. Arzu ve isteklerinin dünyaya sığmadığını düşünmesi, kendisinin sonsuz bir ahiret yolcusu olduğunu anlamasına yol

açacak. Kadere inanan ve tevekkül edenin kederden kurtulduğunu, ancak bu inancın içinde çalışma ve tedbirin de bulunduğunu yaşayarak anlayacak.

*Yapacağı işleri meşve-
retle belirleyecek, uzman-
larına danışmadan baş-
latılan ve sürdürülmek
istenen işlerden hayırlı
sonuç çıkmadığını göre-
cek.*

- O, Mevlâ'nın rızası uğrunda bütün sıkıntılara göğüs gerecek, ümitsizliğin imana sığmadığını bilecek. Yüce Allah'ın rahmet kapılarının ümitle açılacağını, en kötü şartlar içinde bulunsan bile, iman ve ümitten alacağı güçle amacına ulaşacağını kavrayacak.
- Temizliğin imandan geldiğine inanacak. Düzenli, plânlı ve programlı olmaya dikkat edecek ve dağınıklığa sürüklenmeyecek. Güzel sanatlara, estetik değerlere önem verecek. Çevresinde ki bir çiçeğin, bir caminin manzarası onu mutlaka duygulandıracak. O, bu güzellikleri Yüce Allah'ın ikramı olarak görecektir ve içi O'na şükran duygularıyla dolacak. Bilgi kadar sanatı da önemseyecek.
- Yaşama sevincini, huzur ve mutluluğunu sıcak aile yuvasında arayacak. Başboşluğa kaymayacak. Karı-koca ve çocuk sevgisinin manevi birer rızık olduğunu bilecek. Annesi-babası ve çocukları ile koklaşacak ve bütün hısım-akrabası ile sık sık selamlaşacak ve gerektiğinde tebrikleyecek. Bütün iman ehli ile tanışacak, hususen Yunus Emre gibi Allah dostlarıyla ziyaretleyecek. Kısır çekişmelerin, gıybetin ve dedikodunun bulunduğu meclislerden hemen savuşacak. Bütün arkadaşları ve meslektaşları ile sarmaş-dolaş olacak, hatalarını, kusurlarını söyleyenlere darılmayacak.
- Yapacağı işleri meşveretle belirleyecek, uzmanlarına danışmadan başlatılan ve sürdürülmek istenen işlerden hayırlı sonuç çıkmadığını görecektir.
- Boş zamanının ve sağlığını sahip olduğu en büyük sermayesi bulunduğunu fark edecek. Vakitlerini okumak, düşünmek, çalışmak, ibadet yapmak gibi faydalı meşguliyetler ile değerlendirecek.
- O, ilmine, malına, mevkiine mağrur olup da kendine tepeden bakanlarla, boy ölçüşecek. Enfâl Sûresi'nde işaret edildiği gibi kendinden ileri ülkeler ile yarışacak ve onları aşma çabasına girecek.
- Üzerine aldığı bir işin gerektirdiği bilgi ve beceri-

yi günden güne geliştirecek. Belli bazı alanlarda derinleşecek. Meselâ bugünün yükselen değeri olarak, bir iki yabancı dili ana dili gibi bilecek. İyi derecede bilgisayar kullanıcısı olacak ve İnternet ile bütün dünyaya açılabilir. Yeniliklere açık olacak. Çalışkanlık, girişimcilik, üretkenlik, verimlilik, güvenilirlik ve dürüstlük ayrılmaz vasfı hâline gelecek. Ticaretin ve tüketimin kurallarını ve ince-liklerini de bilecek. Meslek seçerken, helal kazanca ve meşru tüketime niyet edecek. Dengeli ve ölçülü hareketleri ile saygı duyulan bir şahsiyet sergileyecek.

O, bilgi ile sorumluluk duygusu taşımayı eşit tutacak, ferasetini günden güne geliştirecek; her kay-bından, her ihmalden ve her başarısızlığından bir ibret alacak ve bir daha yanılmamaya çalışacak.

- İlmini, malını Allah yolunda cömertçe harcayacak, fakat israfa sapmayacak. Haramdan sakınırken, kılı kırk yaracak ve aile bireylerine haram lokma yedirmeyecek. İçki, uyuşturucu ve tiksindirici maddelere yaklaşmayacak. Yalan, iftira, zina, hırsızlık ve cinayetin bütün dünya sözlüklerinde yüz kızartıcı suçlar ve iğrenç şeyler olduklarını, kumarın da bunları körüklediğini bilecek. Bu arada devletten, servetten, sıhhaten, şehvetten, şöhretten şımarmayacak.

- Her taraftaki çaresizlerin imdadına koşacak, kendini

nemelâzımcılığa kaptırmayacak. Kanayan bir yara gördü mü canı yanacak, onu görmezlikten gelmeyecek, onu dindirmek için bütün gücü ile çalışacak. O, musibetlere uğramış uzak yakın komşuları ile dertleşecek, bunların sıkıntılarını ve kederlerini giderecek. Düşünlerinde sevinçlerini, cenazelerinde üzüntülerini onlarla paylaşacak. Eğer çevresinde açlar varsa, tek ekmeğini bile onlarla bölüşecek veya onların elinden tutacak, onlara kazanç ve iş imkânları açacak.

- Âlimleri, sâlihleri, yaşlıları, hastaları arayıp soracak. Kalbi kırıkların acizlerin, özürülülerin ve yetimlerin gönüllerini almayı büyük bir fırsat bilecek, ahirete

Boş zamanının ve sağlığını sahip olduğu en büyük sermayesi bulunduğunu fark edecek. Vakitlerini okumak, düşünmek, çalışmak, ibadet yapmak gibi faydalı meşguliyetler ile değerlendirecek.

göçen yakınları ve dostlarına hayır yapmayı unutmayacak.

- O, hak yolunda oldukça insanların kınamasından korkmayacak. Hak bildiği yoldan caymayacak, **"Sırat-ı Müstakim"**den kaymayacak. Zulmü alkışlamayacak, caniyi, haini himaye etmeye kalkışmayacak. İhlâstan, samimiyetten sıyrılmayacak. Onun hizmet iradesi, onun merhamet ve şefkati en yakınından başlayarak, bütün dünyayı kuşatacak.
- Dini ve milleti için çalışan herkesle el ele, gönül gönüle birleşecek, bütünleşecek. Yurdunu yabancılara muhtaç hâle getirmeyecek. Bu yolda kendisine verilen bir vazife için, köy-kent demeyecek, her tepeyi, her engeli aşacak; nihayet eninde sonunda hedefine ulaşacak. O, dinimizin hükümlerinden bir edebi, bir müstehabı bile önemseyecek, bu yolla pırıl pırıl bir şahsiyete erişecek. Bütün bunların neticesinde o, Cenâb-ı Mevlâ'mızın rızasına ulaşacak; Cennette Allah'ın sevgili Rasûlü'ne kavuşacak ve bunun da üstünde Allah'ın cemali ile buluşacak. O ölünce, Duhân Sûresi'nde de işaret buyrulduğu gibi yerler, gökler onun ardından ağlaşacaktır. Cenâb-ı Hakk, cümlemizi bu vasıflarla donanmış mü'minlerden eylesin.

- Bu özellikler o kadar önemlidir ki, bunların bulunmayışı insanı adım adım olumsuzlukların içine atmaktadır. Dolayısıyla konumuzu bu özelliklerden yoksun olan olumsuz, fitneci, fesatçı ve yıkıcı insan tipini cehennemden önce, nasıl bir felâketin beklediğini gösteren şu ilginç örnekle sürdürelim:

Define arayan üç kişi bir miktar altın buldular. Bölüşümden önce her biri altına tek başına sahip olmak için bir birine tuzak kurdular. Biri, diğer ikisinin sularına zehir kattı. Onlar da onun yemeğine zehir koydular. Yiyip, içtikten sonra sularına zehir katılanlardan biri, diğerini boğmayı, öbürü de, onu sırtından vurmaya planlamıştı. Fakat buna gerek kalmadı. Çünkü hepsi aldıkları zehrin etkisiy-

le altınların üstüne yığılıp can verdiler. Bugün de benzeri olayları çok duymakta ve okumaktayız. Bu olaylar, adeta Fâtır Sûresi'nin 43. âyetinin birer yorumu gibidirler. Burada kötülenen, altın veya dünyalık değil, bunların olumsuz insanın elinde sebep oldukları hırs ve kıskançlıktır.

- Bütün başarılı işlerin ve kayıpların temelinde insan unsuru vardır. Bizim kültürümüzde de **"İnsan-ı Kâmilin/olgun insan"** inşası önemlidir. Kurân-ı Kerim ve Peygamberimizin hadisleri olumlu ve olumsuz insan tiplerinin örnekleri ile doludur.

Ölümden önce olmak şartıyla her günahın tövbesi vardır. Yüce Allah, tarih boyunca peygamberler ve kitaplar göndermiş, insanların eksik ve aksak taraflarını düzeltmek istemiştir. Dolayısıyla kendinde bu çirkin niteliklerden biri veya birkaçı bulunan kimsenin, ruhunun derinliklerinden gelen bir pişmanlıkla tövbe etmesi, durumunu düzeltmesi, haklarını yediği ve kalplerini kırdığı kimseler ile helâlleşmesi sonucu olumlu ve olgun Müslüman kimliğine kavuşması mümkündür. Olumsuz ve günahkâr insan her an olumlu ve olgun insan olmaya adaydır. Bizim dinimizde suçluluk ve günahkârlık silinmez bir damga değildir. Çünkü Yüce Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. Gerçi Yüce Allah'ın azabı ve gazabı da vardır. Ama rahmeti gazabına galiptir. Yeter ki kul O'nun mağfiret ve rahmetine sığınmış olsun. O

zaman, Hûd Sûresi'nde işaret edildiği gibi bütün kötülükleri iyiliklere çevrilmiş olacaktır.

İslâm; doğuşu ile birlikte ruhlarda ve gönüllerde muazzam bir değişiklik yapmış, her türlü olumsuzluğu yaşayan fertleri ve toplumları imân ve üstün ahlâkî özelliklere kavuşturmuştur. Bu yüksek nitelikleri kazanan kimseler birer irşatçı, ıslahatçı ve öğretici olarak nice yeni nesillerin olumlu ve olgun insanlar olarak yetişmelerini sağlamışlardır. İnşallah bu, kıyamete kadar devam edecektir.

Alıntı; Sohbetler ve Hatıralar, Prof. Dr. Ahmet Coşkun, Ensar Neşriyat

*O, ilmine, malına,
mevkiine mağrur olup
da kendine tepeden bakanlarla,
boy ölçüşecek.
Enfâl Sûresi'nde işaret
edildiği gibi kendinden
ileri ülkeler ile yarışacak
ve onları aşma çabasına
girecek.*

Tasavvufî Bir Eğitim Yolu:

RÂBİTA

Harun ALKAN

Râbita, etrafında kıyametler koparılmak istenen, bazılarınca şirke kadar varmakla itham edilen bir tasavvuf metodudur. İlk devir sûflerinde lafız olarak rastlanmayan bu kavram, yanlış algılamalar sonucu neredeyse afaroz edilmek istenmiştir.

Râbita kelimesi "R-b-t" kökünden türemiş Arapça bir isimdir. Bir şeyi bağlamak, asmak, bir şeyle diğer şey arasında ilgi, ilişki kurma ve kavuşma manalarına gelir. Kur'ân'da aynı kökten "**ribat**", "**murâbata**" veya "**rabt-ı kalb**" gibi kavramlar geçmektedir. Bu kelimelerin sınır boyunda nöbet beklemek veya böyle bir nöbet beklemeye yarayan mekân anlamında fiziki bir anlamı olduğu gibi metafizik ve mistik bir anlamı da vardır. Allah (c.c):

"Ey iman edenler! Sabredin. Sabırda yardımlaşın verâbita yapın(düşmana karşı daima hazırlıklı ve uyanık olun)" (Âl-i İmrân, 200) ayetinde geçen râbitadan kastedilen şey, İslam ülkesini korumak için sınır boylarında nöbet tutmaktır. Bu, râbitanın hakiki manası ve Peygamber Efendimizin Tebük seferi gibi büyük

bir savaştan dönerken ifade ettiği hadis-i şerifte geçen küçük cihattır. Büyük cihat ise kulun nefis ve şeytanın hilelerine karşı uyanık olması ve her an kendini Allah'ın huzurunda düşünmesidir ki; bu râbitanın mecazi manasıdır. Beden ile nefsin irtibatını sağlaması ve halk âlemi ile emir âlemini bünyesinde barındırması sebebiyle de kalbe ribat denilmiştir.

Râbita ıstılahî manada; ilahî ve zatî sıfatlarla muttasıf, şuhud makamına ulaşmış kâmil bir şeyhe kalbi bağlayıp, şeyhin gıyabında onun sureti, sireti ve özellikle ruhaniyetini hayalen, kendisi ile birlikte farz ederek yanındayken takındığı tavrı, gıyabında da sürdürmeye çalışmak, demektir.

Râbitanın amacı; gafleti kovup, kalbin zulmetini def ederek şeytanın vesveselerinden kurtulmak suretiyle "**râbita-i huzura**" ermektir. Sâlikin daima Allah'ın huzurunda bulunduğu duygusuna ulaşmasını sağlayıp her an Allah'ı karşısında görür gibi "**ihsan şuuruyla**" yaşamasıdır.

Diğer bir yönüyle râbîta, Yüce Allah'ın dostu ile gönülde beraber olmaktır. Onun kalbine emanet edilen ilâhi nura bağlanmaktır. Onun ilâhi aşkla kaynayan kalbine inen feyizden nasiplenmektir. Velîdeki dostluk sırrını düşünmektir. Salihleri özlemek ve onlarda ki güzel ahlâka özenmektir. Sevgi atmosferi içinde kalbi uyandırıp Hakk'a yöneltmektir.

Tarikatlar ve sûfiler arasında erdirici ortak bir yol kabul edilen râbîtaya riayet eden mürid, zamanla şeyhinin hal ve vasıflarının kendisine yansımaya sebep olur. Bu duruma **fenâ fi's-şeyh** denir. Bu makamı yakalayanlar daha sonra **râbîta-i rasul** ile **fenâ fi'r-rasul'e** ve nihayetinde de **râbîta-i huzur** ile **fenâ fillah'a** ulaşmaya çalışırlar. Râbîta, ibadetlerde ve davranışlarda müridin kendisini şeyhine benzetmeye çalışması ve böylece şeyhindeki ihlas ve kemali takliden de olsa yakalamaya gayret göstermesidir. Bu ise psikoloji ve eğitimde "**aynileşme**" denilen ve kişilik gelişmesinde önemli bir metot kabul edilen benimseme mekanizmasının tasavvuftaki tatbikatıdır.

Mutasavvıflar râbîtaya delil olarak "**Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının, ona yaklaşılmaya vesile arayın ve onun yolunda cihad edin ki kurtuluşu ersiniz.**" (Mâide, 35) ayetindeki "**Allah'a yaklaşmaya vesile**" olarak en iyi vesilenin Cenab-ı Hakk'ta ve Rasulü'nde fânî olmuş veli kullara kalben bağlanmak ve onlarda bulunan güzel sıfatlarla vasıflanmak olduğunu ve bunun da ancak râbîtayla elde edileceğini ileri sürmüşlerdir.

Ayrıca "**Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun.**" (Tevbe, 119) ayetinde geçen "**sadıklarla beraber olma**" emri süreklilik gerektirmektedir. Ve bunu gerçek anlamıyla zahiri olarak uygulamak bir yere kadar mümkün olduğundan belirli bir zaman ve mekânla sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla bu fiilin sürekliliği ancak manevi olarak gönül birlikteliğiyle mümkün olabileceğinden bunu gerçekleştirmenin yolunun, yukarıda açıklandığı şekliyle, râbîta olduğunu bildirmişlerdir.

Râbîta konusu günümüz çağdaş eğitim sistemimiz içerisinde de faydalı bir eğitim aracı olarak tezahür etmektedir. Râbîtanın modern psikolojideki karşılığı "**aynileşmek**"tir. Kişinin kendisini, ideal vasıflar taşıyan kimselere benzetmeye çalışmasına, onları günlük davranışlarında ve sosyal hayatında taklit etmesine "**aynileşme**" denir. Tüm dünyada ve her kurumda bir râbîtanın oluştuğunu ve lider şahsiyetlerin örnek alındığını görmekteyiz. İnsan hayatının bütün kade-

melerinde, her yerde ve her yaşta bu mekanizma faaliyet halindedir.

Çocuklar daha ilk yaşlarından itibaren anne ve babalarını taklide yönelerek ipek böceğinin kozasını örmesi gibi kişilik ve benliklerini ideal şahsiyet olarak gördükleri ve beğendikleri anne ve babalarının kişiliklerine göre dokumaya başlarlar. Erginlik ve gelişme çağındaki gençlerde de durum farklı değildir. Anne-babalarına, okul ve çevre telkinlerine, okudukları eserlere, seyrettikleri dizi ve filmlere, arkadaşlarına göre edebî, kültürel, dinî, ideolojik vb. kendilerine imrendirilen, beğendirilen ve gıpta ettirilen ya da "**top model**" olarak takdim edilen çeşitli ideallere göre benimseme gösterebilirler.

Her yiğidin gönlünde yatan aslanı ifade eden ve erişilmek istenen bu hedef benlik, sıradan ve basit bir taklit duygusu anlamına gelmez. Normal ve bilinen taklitler saman alevi gibi çabucak sönerek kaybolup gidiverirler. Hâlbuki benimsemeye ve erişilmeye dayalı duygular, zamanla gelişerek ve yerleşerek "**önce taklit sonra tahkik**" diyebileceğimiz bir çizgide kişilerin benliğini kuşatır ve böylece fertlerin şahsiyet ve karakter kalıbını örüverirler.

Tarikatların birçoğunun üzerinde önemle durduğu "**Râbîta**" ise, yukarıda arz ettiğimiz, insanın fitratında bulunan "**ideal kimselere benzeme**" ya da "**model**" ihtiyacının dikkate alınarak müridlerin idealini, "**kâmil insan**" diye nitelenen ve kendilerine örnek olarak sunulan müşhidlerinden almaları husûsunun sistematik hale getirilmesinden başka bir şey değildir.

Bütün bunlardan anlaşıldığı üzere râbîtanın tasavvufi bir eğitim metodu ve müridlere örnek ve hedef kişilik olarak kâmil şahsiyetlerin takdim edildiği bir vasıta olduğu söylenebilir. Zira fertlerin sosyal hayatta intibakını sağlayan eğitimin temel sistemlerinden biri de insan psikolojisinin vazgeçilmez vakıalarından olan "**başkalarına benzeme ve taklit**" duygularını dikkate alarak onları istenilen istikamete sevk ederek belirli bir seviyeye getirmektir. Tüm bu açıklamalar ve Kur'an'dan sunulan deliller bağlamında özü itibarıyla râbîta; bir şîrk değil aksine Allah'tan gelen bir öğüt, fertleri peygamberine ve Yaradan'ına yaklaştıracı bir vesileve tasavvufun eğitim metotlarından biridir.

Kâdiriye Tarikatı

ve Pir Abdülkâdir Geylânî Hazretlerinin İlmî Derinliği

Kâdiriye, İslam dünyasında en yaygın tarikatlardan biridir. Endonezya'dan Fas'a kadar her yerde müntesibi vardır. İslam âleminde Abdülkâdir Geylânî'nin şöhretine ulaşan kişiler bulmak zordur.

Kâdiriye tarikinin kurucusu Abdülkâdir Geylânî (v. 561/1165-1166), Geylan'da (*Gilan, Cilan, Ceylan*) doğdu (470/1077). İlk tahsilinden sonra Bağdat'a gitti. Uzun yıllar tahsil ve riyazetle meşgul oldu. Mürşidi Ebû Said Mübârek b. Ali Mahzûmî'dir. Bu zat aynı zamanda Hanbelî mezhebinin güçlü temsilcilerindendir.

Abdülkâdir Geylânî'nin (k.s) vaaz ve sohbetleri çok tesirliydi. Bunlardan bir kısmı kitap halinde getirilmiştir. **el-Gunye, el-Fuyuzâtü'r-Rabbânî, el-Fethu'r-Rabbânî, Futûhu'l-Gayb** meşhur eserleri arasındadır. Divan'ı da Türkçeye çevrilmiştir.

Oğlu Abdülvehhâb şöyle anlatmıştır:

"Babam, haftada üç vakit ayırmıştı. Bu vakitler; Cuma sabahı, Salı akşamı ve Cumartesi sabahı idi. Bu zamanlarda, bütün âlimler, sâlih kimseler toplanır, onun vaazlarını ve sohbetlerini dinler idi. Bu hâl 40 sene böyle devam etti.

Ayrıca kendi medresesinde de 33 sene müddetle talebelere ders verdi. Sohbetlerinde bazen birkaç kişinin, coşarak kendinden geçip vefat ettiği vaki olmuştur.

Sohbetlerini 400 kişi yazardı. Bunlar bazen kalabalığın çokluğu sebebiyle birbirinin sırtlarında yazarlardı."

13 çeşit ilim ve fende ders vermiştir. Ayrıca isteyenlere tefsir ve hadîs dersleri de verirdi. Akşam ve sabah vakitlerinde usûl ve nahiv dersleri, öğleden sonra da kırâat dersleri yapılır, Kur'ân-ı Kerîm okunurdu.

Konuşması gayet net ve pek tesirli idi. Kalbi katı bir kimse, onu görse kalbi yumuşar, korku ve heybet hissederdi. Ders ve sohbetlerinde bulunanlar, sessiz ve büyük bir tesir altında anlatılanları dinlerlerdi.

Dinlemeye gelenler yakında da olsa, kalabalık sebebiyle çok uzakta da otursa, sesini hepsi aynı derecede işitirlerdi. Birisi onu görse, derhal tesiri altında kalır, mübarek bir zâtı gördüğünü hissederdi.

Cuma günleri câmiye giderken halk sokaklara toplanır, bereketlenmek için görmek isterlerdi. Kendisinden fetvâ isteyenlere, gayet açık ve doyurucu cevaplar vererek müşkillerini hallederdi.

650 talebesi vardı. Her gün onlara ders verir, okutur, kalemi olmayana kendi kaleminden verirdi. İntisâb için gelene, kendi eliyle, mübarek silsileyi yazardı.

Ehl-i Sünnet itikâdını ve din bilgilerini her tarafa yaydı.

Misafirsiz gece geçirmezdi. Zayıflara yardım eder, fakirleri doyururdu. Talebesinin çeşitli suâllerini cevaplandırırken hiç kızmazdı. Onlara karşı son derece sabırlı idi. Yanında oturanlar da: "**Ondan daha kerîm ve lütufkâr kimse olamaz**" kanaati hâkim olurdu.

Ahbablarından biri gurbete çıksa, ondan haber sorar, sevgi ve alâkasını muhafaza ederdi.

Kendisine kötü davrananları affederdi. Köleleri satın alıp, azat ederdi.

Verdiği sözü tutar, kimseye karşı kötülük düşünmezdi.

Ambarında, helâlden kazandığı buğday bulunurdu. Hizmetçisi, kapıda ekmek elinde durur ve halka şöyle seslenirdi:

"Yemek isteyen, ekmek isteyen, yatmak isteyen kimse yok mu? Gelsin!" Kendisine hediye gelse, yanında bulunanlara dağıtır, bir kısmını da kendisine ayırırdı. Hediyeye, mutlaka karşılık verirdi.

Kâdiriye'yi Anadolu'ya (Bursa'ya) ilk defa getiren, Müzekki'n-Nüfûs yazarı Eşrefoğlu Rumi'dir. İsmail Rumi ile tarikat İstanbul'a girmiştir. Her ikisi için de "**pir-i sâni**" unvanı kullanılmıştır.

Tarikatın **Rûmiye** ve **Eşrefiye**'den başka şu kolları vardır. **Hâlisiye, Garîbiye, Hilâlîye, Yafîiye, İseviye, Esedîye, Ekberîye**.

Merkez dergâh **Bağdat**'tedir.

Hâlâ Geylânî'nin soyundan geldiği kabul edilen biri tarafından idaresi sürdürülmektedir.

"İnsan bir dervîştir, bir bilse ah bilse!" demiştiniz.
Bilemiyor ve olamıyor...

Dervîş olamıyor, çünkü kendine tapıyor.
"Kendinizi temize çıkarmayınız" işaretini göremiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü parasına tapıyor.
"Dünya hayatıyla şımdırlar" ikazını alamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü günahkârlığa tapıyor.
"Kalpleriniz taştan daha katı" tesbitini duyamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü gözyaşını tanımıyor.
"Az gülsünler, çok ağlasınlar" teşhisine yaklaşıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü bilgisine tapıyor.
"Her bilenin üstünde bir bilen vardır" hikmetini kavrayamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü dünyalığına tapıyor.
"Dünya malı azdır" belgesini elde edemiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü günaha tapıyor.
"Allah tevbe edenleri sever" ışığını göremiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü eğlenceye tapıyor.
"Dünya oyun ve eğlencedir" dersinden ders alamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü çokluğa tapıyor.
"Çokluk sizi oyalayıp durdu" parıltısını fark edemiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü hırçınlığa tapıyor.
"Allah sabredenlerle beraberdir" hükmünü hazmedemiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü ikiyüzlülüğe tapıyor.
"İşte burada susmayacaksınız" cesaretini yakalayamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü kinine tapıyor.
"Kalplerimize kin koyma!" duasını ezberleyemiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü vurdumduymazlığa tapıyor.
"Kalpleri kilitli mi?" sorusunu duymuyor.
Dervîş olamıyor çünkü israfa tapıyor.
"Allah müsrifleri sevmez" hükmünü yaşayamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü aklına tapıyor.
"Çoğunun akli ermez" tesbitini yok sayıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü intikama tapıyor.
"Bize verdiğiniz eziyete katlanacağız" nüktesini algılayamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü kötü söze tapıyor.
"Kötü söz kötü ağaca benzer" benzetmesini hissedemiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü kötülüğe tapıyor.
"Kötülüğü iyilikle savarlar" tesbitine bağlanamıyor.
Dervîş olamıyor, çünkü nankörlüğe tapıyor.
"Şükrederseniz mutlaka artıracam" garantisini bilemiyor.
Dervîş olamıyor, çünkü yanlışla tapıyor.
"Kulaklara perde koyduk" esprisini kavrayamıyor.

insan bir dervîştir

Ankâzâde Köstendilî Halîl Efendi'nin

Tûti İhsan Efendi'ye 5. Mektubu

Gözümün nuru, canım evlâdım İhsan Efendi; Allah'ın selâmı, bereketi sizlerin ve sizi sevenlerin üzerine olsun.

Muhabbet dolu satırlarınız bize ulaştı. Seyahatte olduğumdan birazcık geç nâil olduk. Velâkin okur okumaz zât-ı âlinize cevap yazmaya gayret ettim. Bizden dua niyaz etmişsiniz; Estağfirullah, Cenâb-ı Hakk gönlünüzdeki muradı, râzı olduğu şekilde sizlere ih-san eylesin.

Fakir de size bir vesile ile bildiğim kadarıyla bunu arz etmek ister idi. Siz yine muhabbetinizle ve gönülden gönüle olan tarikinize bu muradıma vesile oldunuz. Büyüklerimizden aldığımız ve meşk ettiğimiz kadarıyla size arz etmeye çalışayım.

Pek muhabbetli evlâdım, bil ki insan imân şerefiyle mü'min derecesine erdirildiğinde onda bu hâlin tezâhürü olarak her hâlde zikrullah ile meşgul olma zevki tezâhür eder. Kişi ömrü hayatında ya durur oturur, ya ayakta yürür veyahut yatar uzanır haldedir. Cenâb-ı Hakk, imanda kemâle erenleri veya kemâle doğru seyr u sülûk edenleri beyan ederken; **"Onlar ki ayakta, otururken veya yanları üzerine uzanmış-ken Allah'ı dâima zikrederler"** buyurmaktadır.

Devran devretmek, dönmek, tavaf etmek manasındadır ki cümle mevcudat devrandadır. Devransız ve devr-i dâimsiz hiçbir mahlûk yoktur. Bu hakikati aklın ve fikren değil, hâlen ve müşahade ile bilen ve bulan âşıklar devran edegelmışlerdir. Halvetî usûlû devran, sizin de bildiğiniz gibi sola doğru Hû ismi şerifi sürülerek (zikirde icra edilerek) yapılır. Bunka hikmetler erbâbına mâlum olur. Lâkin şu kâdarcık arz edelim ki, kalb vücudun sol tarafındadır. Nazargâh-ı ilâhî ise kalbdır. Kalb gözünün yani Fu'adın sırrı da Hû ile keşfolunur. Kalp gözü dahi bu cila ile cilâlanır, sürmelenir. Böylece uşşak nazargâhı Hakk olan gönül

kabesini Hû ile tavafa ancak muvaffak olur. Dervişan devranda Hû ismi şerifini çift çift söyler. Bunun da sırrı erbâbına malumdur. Lâkin hatırlarsanız insan kelimesi Arabî kalıplarda tesniye (ikilik bildiren) kalıbındadır. Ârife işaret kâfidir.

Devrandan evvel bizim usûlümüzde yerde oturulur ve tevhid sürülür. Devran için ayağa kalkıldığında meleklerin beyt-i mamuru tavaflarını temsili bir hâl alınır. O yakınlık ve müşahade makamında yani melekûtî halde esma-i ilâhî, Hû ismi şerifinde cem olur. Garazlar, talepler Hû'da yerini O zâtın Cemâl neşesine ve tecellisine bırakır da; şehadet mertebesinde Hû'dan başkası ifade-i meram olamaz. Devranda zikreden dervişler birbirlerine bu muhabbeti Hû ile iletir, kendi kâse-i kalblerinden diğer dervişin kalbine bu muhabbet aka aka cereyan ve cevelân eder. Cenâb-ı Hakk kişiye şah damarından daha yakındır. Lâkin bizler o esma-i ilâhiyi seslice anarak tekrar ruhumuzun duymasına ve karşımızdaki, yanımızdaki âşıkların bu neşeden nasibdar olmasına vesile oluruz.

Evlâdım İhsan Efendi, bilmiş ol ki zikrin hafisi de cehrisi de efdaldır. Günümüzde yeni yeni neşet eden; Cehri zikir mi efdaldır, hafi zikir mi efdaldır? münakaşasına ve mugalatasına asla itibar etmeyesin. Bu nevi konuşmalar lâf ü güzâf ve dahi mâlâyandır. Kişinin mâlâyani ile meşgul olmasıysa en büyük afetlerdendir. Âkil isen yani âşık isen sen senin ruhuna şifa verecek zikrullâh ile meşgul ol, her nasıl olursa olsun.

Size tevcih edilen (yönetilen) suâlde; kişi bu devranın hakikatini görmeden, bu hali müşahade etmeden taklid ederek devran etmesi, vecde gelmeden vecde gelmiş gibi cevlan etmesi caiz midir? demişler. Siz dahi cevap verememişsiniz. Bilmediğiniz veyahut size bildirilmeyen mevzûda, bilmiyorum demek asaletten ve edebtendir. Dervişe de bu yakışır. Bildiğiniz

mevzuu sorulursa sizden istenirse anlatmak yine bu edeb cümlesindendir.

İmdi, suâle şöylece cevab vermeniz herhalde muvafık olacaktır. Kişi gerek dünya hayatı gerekse ahiret hayatı için lazım olacak fiilleri ilk önce taklidle tatbik eder. Zaman içerisinde idrak kabiliyeti nisbetinde bu fiillerin farkına ve hikmetine erer. İlk cevab budur ki; biz bu hali taklid ile tahkike erenlerin yoluna süluk etmekteyiz. Bâdehû (bu taklittten sonra) umulurki bunda kalmaz hakikatine ereriz. Daha evvel arzettiğim gibi çocukken namazı taklidle öğreniriz. Amma o taklidle kıldığımız o çağa o yaşa göre yine bir şekil namazdır. Yaş kemale erdikçe ruh da buluğa erdikçe artık hakikatine doğru seyir başlar. O zaman da o deme, o hâle göre namaz yine ifâ edilmiş olur. Bir de namazın hakikati vardır. Bunun için muvaffakiyet Allah'tandır. Zikrullah'ın hem âyin şekli hem ferdi şekli bunun gibidir. Başka bir vecheden cevab verilirse, Peygamber Sallallahu Aleyhi Vesselem Efendimiz, Hz. Ebubekir (ra) Efendimize; "Kur'an-ı Kerim'i okurken (mümkünse) ağlayınız. Ağlayamaz iseniz (ağlayarak okuyanları taklid için, halinizi o hale benzetmek için) ağlar gibi yapınız." buyurmuştur. Bu dahi gösteriyor ki kişi vecd halinin güzelliğine hakkıyla ermese de vecde gelenleri taklid etmesi riya, gösteriş olmaksızın câizdir. Bir başka vecheden bir başka cevab. Allah Teala'yı zikretmek üzere toplananlar arasında muhakkak gönlü muhabbetle lerzan (titreyen) olan vardır. Bu hüsn-i zanna (iyi düşünmeye) muvafıktır. Mü'min ise daima hüsn-i zann üzere olmalıdır. İmdi, o meclisteki bir kişi hürmetine dahi Allah Teala orada bulunanları kendisini muhabbetle vecdle zikredenler zümresine dahil eder. Buhari-i Şerif hadis kitabında bu manaya gelen uzunca bir hadis-i şerif vardır. Orada zikir meclisinde bulunup zikirle alakası olmayan kişiye dahi Cenab-ı Hâkk'ın ikramları anlatılmaktadır. Bundan da anlaşıldı ki hâlis niyetle olmayan kişi dahi zikretmediği halde nasibdar oluyor ise gerçekten o zikirden tad almaya gayret eden muhabbetli kişiler nasıl bir ecir kazanır kıyas eyle. Herhalde bu cevaplar sâile (soruyu sorana) kâfi gelecektir. Eğer gerçekten öğrenmek için sordu ise. Yok öyle değil derdi âriflerin yoluna dil uzatmak, kendi şekk ve şüphesini yaymak kasdı var ise Cenab-ı Hakk onların da bizlerin de kalbini rızasında bir eylesin. Lâkin geçen mektubda yazdığım nutkun son kıtasında Cenab-ı Üftade (ks) şöyle buyuruyor:

Üftâde yanıp tüter

Bülbüller gibi öter

Dervişlere taş atan

İman ile göçer mi!

Cenab-ı Hakk böylesi halden bizleri muhafaza eylesin. Hem yine bize yakışan şudur ki, kişi riya ile bile Allah dese biz onu Hakk namına muhabbetle demiş kabul ederiz. Hakk'ın hürmetine ve dinin edebine bu çok daha muvafıktır.

Muhabbetli İhsan Efendi oğlum, zikrullah ve devran esnasında diğer dervişlerin hali ile meşgul olmayasın. Onların zikirdeki halini tecessüs etmeyesin (araştırmayasın, takib etmeyesin). Heman dervişe lazım olan kendisiyle meşgul olmak, sairle meşgul olmamaktır. Cümle umurunda (bütün işlerinde) bunu gözetesin.

Evlâdım, devran geceleri dervişlerin hasadıdır. Yani ektiği mahsulünü, devranda devşirir, kotarır. Bu sebepten mazeretin olmadan devranı terk etmeyesin. Hatta şeyhin seni devrandan kovsa bir daha gelme devrana dese dahi sözünü tutmayasın; imtihandır. Devranda isbât-ı vücud eyle (yani muhakkak bulun). Dervişlik yolu kırılmamak yoludur. Derviş bütün nakdini kalbiyle görür. Kalb kırılırsa içinde bir nesne durmaz, dışarı akar, kaybolur gider. Ol sebepten dervişin gönlü incinirse, incitmekten daha büyük bir belaya düçar olur. Sermayesi olan muhabbet mâyisi kalbinden akıp gider, manen iflas eder. Sana lazım olan, incinmeyecek bir kalbe ve hale sahib olmandır. Bu da ancak kalbin kemâle ermesiyle olur. Zira âşıktâ vücud kalmaz. Vücud kalmayınca; zâhirde kalıbı, zâhirde kalbi olmayınca kırılacak bir nesne kalır mı? ki kalbi kırılsın. Bu bahsi haylice tefekkür eyle. Bu sırrı sübhani'dir ki buna ermeyenin aşktan ve âşıklıktan bahsetmesi hayalden ibarettir vesselam.

Cenab-ı Hakk'ın rızasına talib, Cemâline râgıb İhsan Efendi oğlum, Allah Teâla sizi iki cihanda aziz eylesin. Sizi mürşidinize hayru'l halef eylesin. Üzerinizde hakkı bulunanların hüsnü şehadetlerine nâil kılıp şikâyetlerinden hıfz ü emân eylesin. Hakk erenlerin himmetini ve ruhaniyetini sana enis ve yoldaş eylesin. Muhabbet ve tehassürle göndereceğiniz mektupları bekler, sizi ve sevdiklerinizi Allah Teâlâ'nın emniyetine, hıfz ü himâyesine havale eylerim.

Selâmetle, saadetle...

Ashâb-ı Suffa'nın Tasavvufa Etkisi

Her kim, terk-i dünyaya gösterdikleri sabır, fakre ünsiyet, istemeyi terk gibi hususlarda onların yolunu takip ederse, her asırda Ehl-i Suffa'ya uymuş, onlar gibi tevekkül etmiş olur.

Suffa ve Ashâb-ı Suffa ile tasavvuf ve sûfiler arasında kurulan ilk benzetmeler, hicrî üçüncü asırda ortaya çıkan zühhd hareketiyle başlar.⁽¹⁾ Hatta tasavvuf kelimesinin Suffa'dan türediği bile iddia edilmiştir.⁽²⁾

Bu konuda Sühreverdî şunları söyler:

"Böyle bir fikir, Arap dilindeki türetiliş kaidelerine uymaz ise de, mana bakımından doğrudur. Çünkü Sûfilerin hali ile âyet-i kerîmede açıklanan Ashâb-ı Suffa'nın hali birbirine benzemektedir. Onlar da Suffa Ashabı gibi Allah için bir araya geliyor, toplanıyor, sohbet ediyor ve Allah yolunda birbirlerini seviyorlar. Sayıları 400 kadar olan Ashâb-ı Suffa'nın Medine'de sığınacak bir evi ve akrabası yoktu. İlk sûfilerin mescidlerde, sonrakilerin zaviye ve ribâtlarda toplandığı gibi Ashâb-ı Suffa da Mescid-i Nebevî'de kalıyor, maîşet temini için ziraat, hayvancılık ve ticarete başvurmuyor, gündüzleri dağdan odun topluyor, hurma çekirdeklerini eziyor, geceleri ise ibadet, Kur'ân öğrenme ve öğretme işleriyle meşgul oluyorlardı."⁽³⁾

Daha sonraki asırlarda sûfilerin, ribât, tekke ve zaviyeler kurarak burada kalmalarına sünnetten delil olarak da 'Suffa' gösterilmiştir.

Bu hususta Makrizî şöyle demektedir:

"Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s) kimsesiz Müslümanlar için mescidin bir köşesini tahsis etmişti."⁽⁴⁾

Suffa-Tasavvuf ilişkisi hakkında Hâkim'in değerlendirmesi de şöyledir:

"Ehl-i Suffa ile ilgili bu haberleri düşününce, onların; Allah'a (c.c) tevekkül ve verâda, Allah'a ve Rasûlü'ne hizmette ashabin yüceleri olduğunu gördüm. Allah (c.c) onlara, Rasûlü'ne nasib ettiği hayatı; meskenet, fakr, ibadette tazarru', dünyayı ehline bırakma... şeklindeki hayatı seçip verdi.

İşte onlar, tasavvuf ehlinin her devirde kendilerine mensup olduklarını söyledikleri kimselerdir. Her kim, terk-i dünyaya gösterdikleri sabır, fakre ünsiyet, istemeyi terk gibi hususlarda onların yolunu takip ederse, her asırda Ehl-i Suffa'ya uymuş, onlar gibi tevekkül etmiş olur."⁽⁵⁾

Sûfilerin, terk-i dünya, fakr, istiğna (gönül zenginliği)... gibi durumlarda Ashâb-ı Suffa'yı örnek almaları doğrudur. Çünkü içinde bulundukları bu halleri onlara Rasûlullâh (s.a.s) tavsiye etmiştir. Fakat imkân bulup Suffa'dan ayrılan, meselâ evlenip bir işle meşgul olanları da bundan men etmemiş, hatta böylelerine de yardımcı olmuştur. Ashâb-ı Suffa arasında Selmân-ı Fârisî, EbûZerri'l-Gıfârî gibi bütün hayatı boyunca Suffa'daki hayatı devam ettirenler olduğu gibi, Ebû Hureyre gibi, daha sonra evlenip zengin bir hayat yaşayanlar da vardır.⁽⁶⁾

(1) Kettânî, et-Terâtibu'l-îdâriyye, I, 476 vd.

(2) Sühreverdî, Avârifu'l-Ma'ârif, 61.

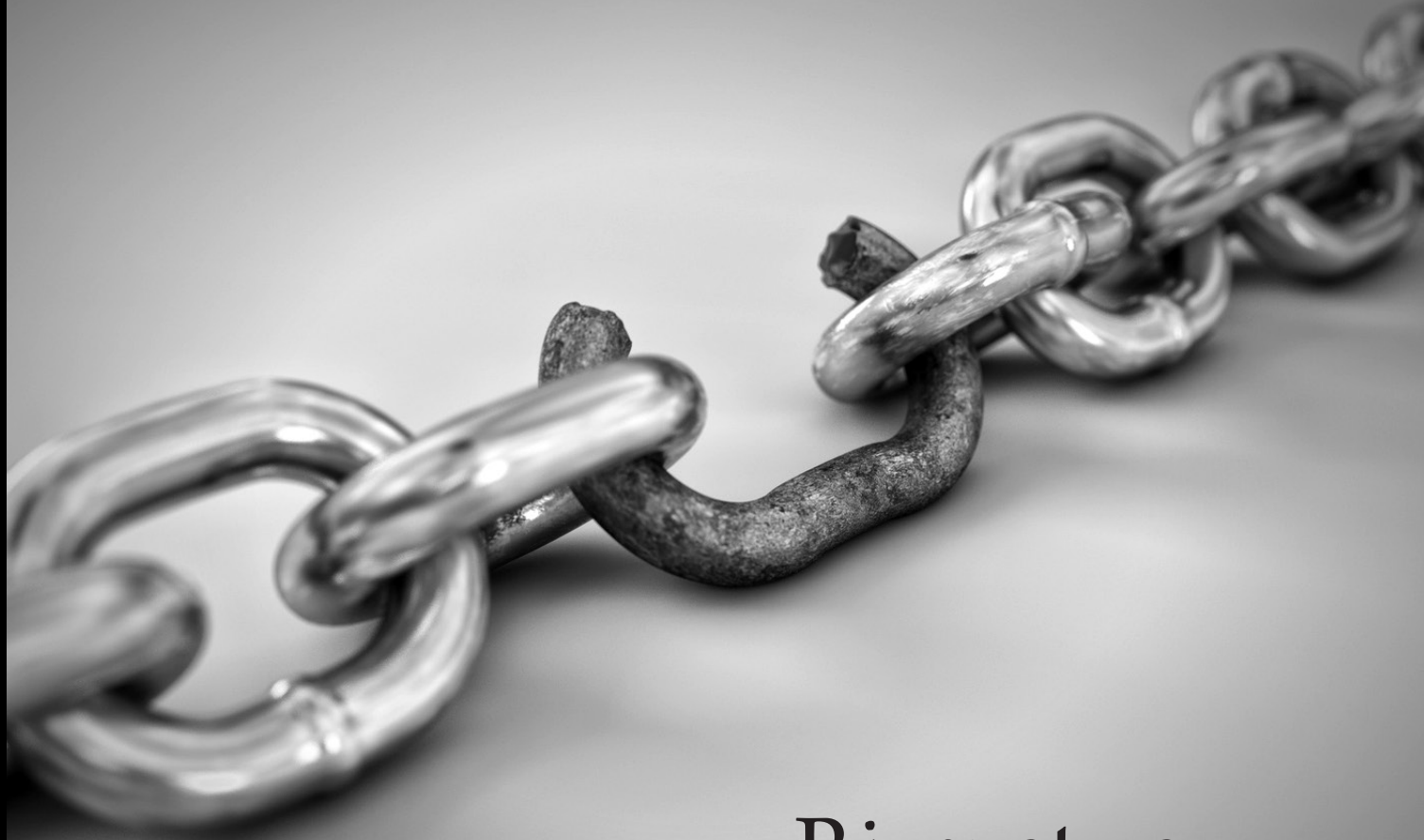
(3) Sühreverdî, a.g.e., 61 vd.

(4) Kettânî, a.g.e., I, 473.

(5) Hâkim, Müstedrek, III, 16.

(6) Akif Köten, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadet'te İslam, 4/410 vd.

Riyazet ve Nefsânî Şehvet

Eşrefoğlu Rumî, Müzekki'n-Nüfûs

Nefis bir puttur, nefisine boyun eğen puta tapmış olur. Allah'a ihlâsla kul olanlar, sırf O'na kulluk etmeyi başaranlar, nefislerini yenen kimselerdir.

Ey insan! Bilmelisin ki, kötülüğü ısrarla emreden nefis, sana iblisten daha düşmandır. Şeytan, ancak nefsin heva ve azgın istekleri yolu ile senin üzerinde baskı kurabilir. Nefsin, seni aşırı emellerle ve dayanaksız kuruntularla aldatmasın.

Çünkü gamsızlık, gaflet, vurdumduymazlık, rehavet düşkünlüğü, tembellik ve miskinlik nefsin karakteristik özelliklerindendir. Her zaman eğri hedefleri ileri sürer, onun her şeyi kof ve dayanaksızdır.

Ondan hoşnut olup dediğine uyarsan mahvolursun, onu bir an kontrol ve hesabından kaçırırsan batar-

sın, ona karşı gelmeyi başaramayıp arzularına boyun eğersen seni cehenneme götürür. O; hayra yöneltilemez belâların başı, rezilliklerin kaynağı, şeytanın hazinesi, her türlü kötülüğün sığınağıdır. Onu ancak yaratıcısı bilir. Allah (c.c) şöyle buyurur:

"Allah'tan korkunuz. Çünkü O, (iyi-kötü) yaptığınız her şeyden haberdardır." (Haşr, 18)

Kul, ahiret hazırlığı yolunda kullanıp kullanmadığı nokta-i nazarından ömrünün geride kalan kısmını değerlendirirse, bu düşünme ameliyesi kalb hesabına bir temizlenme fırsatı olur. Nitekim Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

"Bir saat düşünmek, bin yıllık (nâfile ve câhilâne olarak yapılan) ibadetten daha hayırlıdır."

Aklı başında olanın geçmiş günahlarına tevbe etmesi, âhirette kendisini kurtarıp saadete ulaştıracak şeyler üzerine düşünmesi, aşırı emelleri gemesi, zaman geçirmeden tevbe etmesi, Allah'ı zikretmesi, yasaklardan kaçınması, nefesine karşı direnmesi ve onun azgın arzularına boyun eğmemesi gerekir.

Nefis bir puttur, nefesine boyun eğen puta tapmış olur. Allah'a ihlâsla kul olanlar, sırf O'na kulluk etmeyi başaranlar, nefislerini yenen kimselerdir.

Lokman Hekim demişti:

“Oğlum! Uykuda ve yemekte ölücü kaçırma. Çünkü çok yiyip çok uyuyanlar; Kıyamet gününe, Salih amel yönünden eli boş varırlar.”

Peygamberimiz (s.a.s) buyuruyor ki:

“Çok yiyip içerek kalbi öldürmeyin. Çünkü çok sulanmış bitkinin kuruması gibi oburluk da kalbi öldürür.”

Salihlerden biri mideyi, kalbin altında kaynayan ve buharı kalbi saran bir kazana benzetir, buharın çokluğu kalbi lekeler, hatta karartır.

Oburluk, anlayış ve bilgi azlığına yol açar, mide şişkinliği zekâ keskinliğini giderir.

Anlatıldığına göre bir gün Yahya b. Zekeriyya (a.s) şeytan ile karşılaşır. İblisin kucağında bir tomar yular vardır. Hz. Yahya, ona **“Bunlar nedir”** diye sorar. Şeytan, **“Bunlar insanoğullarını avlama yarayan azgın nefsi arzulardır”** diye cevap verir.

Hız. Yahya, **“Aralarında bana ait bir şey var mı?”** diye sorar. Şeytan, **“Hayır yok, yalnız sen bir gece yemeği fazla kaçırmıştın da seni namazdan alıkoyduk”** karşılığını verir.

Bunun üzerine Hz. Yahya, **“Öyleyse bundan sonra hiç bir zaman doyasıya yememeye kesinlikle karar veriyorum”** der. Şeytan da **“O halde ben de bundan sonra hiç kimseye nasihat vermemeye kesin karar veriyorum”** karşılığını verir.

Bu durum ömründe bir gece yemeğinin ölçüsünü kaçıran içindir, buna karşılık ömründe bir gece bile acıktığını hissetmeyen ve buna rağmen kendini ibadet heveslisi sayan kimsenin haline ne dersiniz!

Yine anlatıldığına göre Yahya b. Zekeriyya (a.s) bir keresinde karını arpa ekmeği ile fazlaca doyurur, o gece her zamanki zikrini yapamadan uykuya dalar. Allah (c.c) onu vahiy yolu ile şöyle azarlar:

“Ey Yahya! Benim evimden daha hayırlı bir ev mi buldun, yoksa bana yakın olmaktan sana daha faydalı bir muhit mi buldun? İzzet ve celâlim hakkı için, eğer Firdevs ile cehennem her ikisini yakından görüp mukayese etsen gözyaşı yerine irin ağlar ve dikişli elbise yerine demir giyerdin.”

Hız. Ebû Bekir (r.a) şöyle buyurur:

“Allah'a ibadet etmenin tadına varayım diye Müslüman olduğumdan beri doyasıya yemedim. Allah'a kavuşmak şevki ile kanaşıya içmedim. Çünkü çok yemek,

az ibadete sebep olur, insan çok yiyince vücudu ağırlaşır, göz kapaklarına ağırlık çöker, azalar gevşer. Böyle bir kimsenin elinden, kendini ne kadar zorlarsa zorlasın uykudan başka bir şey gelmez, çöplüğe atılmış bir leş gibi olur.”

Ondan hoşnut olup dediğine uyarsan mahvolursun, onu bir an kontrol ve hesabından kaçınırsan batarsın, ona karşı gelmeyi başaramayıp arzularına boyun eğersen seni cehenneme götürür. O; hayra yönelemez belâların başı, rezilliklerin kaynağı, şeytanın hazinesi, her türlü kötülüğün sığınağıdır. Onu ancak yaratıcısı bilir. Allah (c.c) şöyle buyurur:

“Allah'tan korkunuz. Çünkü O, (iyi-kötü) yaptığımız her şeyden haberdardır.” (Haşr, 18)

Alçakgönüllü ve Mütevazı Olmak

Prof. Dr. Ali AKYÜZ

"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma." İsrâ, 37

Alçakgönüllülük, insanın yücelmesi ve yüceltilmesi için vazedilmiş fitrat kanunu ve övülmüş bir ahlâki hususiyettir. Alçakgönüllülük, insanın kendisinin ve çevresindekilerin kabiliyet ve yeteneklerine engel koymamaktır. Onların pek çok yeteneği olduğuna inanmak ve onlara değer vermektir. Var olan yeteneklerine hürmet etmek ve saygı göstermektir.

Kibir, insanın yetkin ve etkisiz olduğunu kabullenmekse, bu kabul, onu sınırlandırmaktadır. Eksiksiz ve kusursuz olduğunu düşünenlerin gelişip tekâmül etmesi imkânsızdır. Böyle birisinin kabiliyetleri gelişmez. Zira bütün gelişim mekanizmaları donmuştur. Çünkü onları harekete geçiren en önemli dinamikten yani tekâmül etmesi gerektiği, eksikleri ve kusurlarının olabileceği, mükemmel birisi olmadığı düşüncesinden mahrumdur.

Alçakgönüllü ve mütevazı olmakla ilgili Kur'an-ı Kerim'de, örnek şahsiyet Hz. Peygamber'e,

* Başkalarına verilen dünya malına göz dikmemesi,

* Müminlere alçak gönüllü olması,

* Yaptığı iyiliği çok görerek başa kakmaması,

* Yakınlara, özellikle ana-babaya iyi davranılması,

* Bilhassa yaşlandıklarında onlara hor ve hakir davranılmaması, alçak gönüllü olunması ve onlara dua edilmesi,

* Elden bir şey gelmezse hiç olmazsa güzel sözlerle gönüllerinin alınması,

* Üzerinde dolaşılan yeri saçıp savuracak kadar güçlü, dağlarla baş edemeyecek kadar ulu olunamayacağına göre yeryüzünde kibirlenerek ve böbürlenerek dolaşılması gerektiği tavsiye ve emredilmektedir.

Vizyonun tamamlayıcı ögesi olan alçakgönüllü ve mütevazı olmakla ilgili özelde Hz. Peygamber'e, genelde herkese davranış ve ifade yükümlülüğü getiren ayetlerin meallerini okuyucuların dikkat ve anlayışına sunuyorum;

"Sakin onlardan bazılarına verdiğimiz dünya malına göz dikme! Onlardan dolayı üzülmeye ve Müminlere alçak gönüllü ol!" Hicr, 015/88

"Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma!" Müddesir, 074/06

"Rabbin sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan bir veya ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "öf" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek, alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara rahmet et!" diyerek dua et. Eğer Rabbinden umduğun bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan, hiç olmazsa kendilerine, gönül alıcı bir söz söyle." İsrâ, 017/23, 24, 28

"Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma! Çünkü sen azametinle ne yeri yarabilir, ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin." İsrâ, 017/37

Ebû Hanife'nin Tasavvufi Hayatı

Âlimler, İmam-ı Azam'ın takvası, ibadeti ve zühdünde icmâ etmişlerdir. İmam-ı Azam, ahlaki kötülüklerden arı, her çeşit faziletle süslü, Allah ve Rasûl'ünün getirdiklerine sıkı sıkıya bağlıydı. İmam Abdullah b. el-Mübarek: *"Ebû Hanife'den daha çok Allah'tan korkan birisini görmedim."*^[1] demektedir. Abdurrezzak b. Hemmam: *"Ebû Hanife'ye her rastladığımda gözlerinde ve yanaklarında ağlama izlerini görürdüm."*^[2] Hafs b. Abdurrahman: *"Ben, takva sahibi, zahit, fakih ve âlimlerden çeşitli insanlarla birlikte oldum. Ama İmam-ı Azam gibi bütün özellikleri kendisinde toplayan hiç kimseyi görmedim."*^[3] İmam Ahmed b. Hanbel: *"O, âlim, zahit ve takva ehlidir. Hiç kimsenin sahip olamayacağı maddi imkânlarına karşılık yine de ahiret yurdunu tercih edenlerdendir."*^[4]

Yezid b. Harun: *"Ebû Hanife muttaki, temiz, zahit, verâ' sahibi, doğru sözlü ve devrinde en güçlü hafızaya sahip olan âlimdi."*^[5] Hasan b. Muhammed: *"Ebû Hanife'ye bakan kişi ibadete olan düşkünlüğünden, zayıflayan vücudu ve sararan yüzünden ötürü ona acırdı."*^[6] Zahit Davut et-Tâî: *"O, gece yürüyüşüne çıkanların kendisiyle yolunu bulabilecekleri bir yıldız gibidir. Müminlerin gönüllerinde taht kuran önemli bir şahsiyettir."*^[7] demektedir.

Kuşeyri, risalesinin takva bahsinde şunları söyler: *"Ebû Hanife alacaklısının ağacının gölgesinde oturmaz*

ve şöyle derdi: 'Her verilen borç beraberinde bir menfaat getiriyorsa o faizdir.'"^[8]

Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî şunları söylemektedir: *"Ebû Hanife zamanında tekti. O'nun dünyadan ayrılması, ilimde, keremde, lütufta, takvada ve Allah için tercih etmede dağ gibi olan birinin ilim ve fıkhiyla birlikte yeryüzünü terk etmesi demektir."*^[9]

Hasan b. İsmail b. Mücalit babasından şunları rivayet etmektedir: *"Bir gün Harun Reşid'in yanında oturdum ki o esnada yanımıza Kadı Ebû Yusuf girdi. Harun ona dedi ki: 'Ebû Hanife'nin özelliklerinden bize bahset.' Ebû Yusuf:*

'Allah'a yemin olsun ki haramlardan kaçınmada çok titizdi. Dünyaya önem veren insanlarla oturup kalkmazdı. Çoğu zaman susmayı tercih ederdi. Devamlı tefekkür ederdi. Ağzından malayani laflar çıkmaz, boş konuşmazdı. Soru sorulduğunda cevabı biliyorsa o anda verirdi. Ey Müminlerin emiri! Ben onu hep kendini ve dinini koruyan, insanlar yerine kendi nefsinin tezkiyesiyle meşgul olan biri olarak bildim. Herkes hakkında hayırdan başka bir şey konuşmazdı.'

Harun Reşid: *'Bu Salihlerin ahlakıdır.'* diye karşılık verdi."^[10]

Velayetteki Yeri

İmam-ı Azam Ebû Hanife tâbiun olduğundan ilk dönem evliyalar sınıfından sayılmaktadır. İmam Şa'ranî Allah yolunda kendilerine uyulan sahabe ve Tabiûnun velilerinden bahsettiği **"et-Tabakatü'l-Kübra"**^[11] isimli kitabında İmam-ı Azam'a da yer verir. Takvasından dolayı kadılık görevine yanaşmamasından, insanların en âbidi olduğundan bahseder. Namaz kılarken çok ayakta kaldığından dolayı ona **"direk/veted"** adı verildiğini, yatsı namazının abdestiyle kırk sene sabah namazını kıldığını, namazda ağlama sesinin duyulduğunu hatta komşularının iniltilerinden dolayı ona acıdığını, Kur'an-ı Kerim'i vefat ettiği yerde yedi bin defa hatmettiğini anlatır.^[12]

İmam-ı Münavî, İmam-ı Azam'ın hayat hikâyesini anlatırken onun kabiliyetli, mahir ve dolunay gibi parlak muhteşem bir imam olduğunu söyler.

Sonra şöyle devam eder: "İmam-ı Azam güzel ahlakı, takvası, saygınlığı ve asil duruşuyla tanınıyordu. Anlayışı ve hafızası yerindeydi. İşinde öncüydü. Nükteli sözleri vardı. Eşsiz çıkarımları olan sağlam bir fakihti. Açık, ayan beyan ve net bilgisiyle, razı olunan bir yolun yolcusuydu. Kendisi için güçlük verecek bir şeyin altına girmez ve ondan uzak dururdu. Tefekkür ve tedebbür onun işiydi. Çünkü tasavvuf hakkında şöyle denir: 'O; bozulan, kirlenen ve tefekküre yönelen kişiyi temizler.'"

İmam-ı Azam zahitlerin en abidi, kulların en zahidi idi. Bütün geceyi namazla, ağlamayla, yakarmayla ve duayla ihya ederdi...^[13]

İmam Ahmed Serhendî el-Farukî Mektubat'ında İmam-ı Azam hakkında şunları söyler:

"Küfeli İmam-ı Azam takvası, verâsi ve sünnete olan bağlılığıyla içtihatla ve hüküm çıkarmada başkalarının kendisini anlamaktan aciz kaldığı yüksek dere-

celere erişmiştir. Ebû Hanife ince ve nükteli manalara vakıf olduğu için, bazıları yaptığı içtihatlarının Kitap ve Sünnet'e ters düştüğünü zannederek O'nun ve arkadaşlarının 'ehl-i rey'den olduklarını düşünmüşlerdir. İmam-ı Azam hakkındaki bu zanları, O'nun sahip olduğu ilim ve dirayetin mahiyetine ulaşamadıklarından, anlayış ve ferasetine muttali olamadıklarından kaynaklanmaktadır."^[14]

"ed-Durru'l-Muhtâr Şerhu Tenvîri'l-Ebsâr" isimli kitabın yazarı Haskefi şunları söyler:

"Üstat Ebû Kasım el-Kuşeyri risalesinde -tasavvuf yolunda öncü ve kendine has bir mezhebi olmasına rağmen- der ki: 'Ebû Ali Dekkak'ın şunu söylediğini işittim: Ben tasavvufu Ebû Kasım Nasrabazî'den aldım. Ebû Kasım en-Nasrabazî Şibli'den, o Sirri Sakatî'den, o Maruf Kerhî'den, o Davut Tâî'den, o da Ebû Hanife'den aldı.'"

İmam İbn Âbidin de Durrü'l-Muhtâr'ın haşiyesinde şunları söyler: "O tasavvuf meydanın kahramanıdır. Çünkü tasavvuf ilminin temeli bilmek, amel etmek ve nefsi temizlemekten oluşmaktadır. Selefin bütününü onu bu özelliğiyle vasfetmiştir."^[15]

Haskefi'nin iktibaslarının tamamı Risale-i Kuşeyriye'de geçmektedir. Fakat Risale'de İmam-ı Azam'ın adı yoktur. Sadece Onu andıran şöyle bir ibare bulunmaktadır: "Dâvûd et-Tâî Tabiûn ile görüşmüştür."

Malumdur ki, Ebû Hanife, tabiîndendir. Fıkha, takvaya ve ibadete olan düşkünlüğünde onların önderidir. Sufi ve zahid olan Dâvûd et-Tâî de Onun arkadaşlarından ve öğrencilerindendir.

Onun yanında tasavvufi eğitimini almıştır. Daha önceden de geçtiği gibi Ebû Hanife hakkında söylenen sözün sahibi odur: "O, Müminlerin gönüllerinde yer eden ve gece yürüyüşüne çıkan birisine yol gösteren bir yıldız gibidir."

Haskefi "Dâvûd et-Tâî ilmi ve tasavvufu Ebû Hanife'den

Malumdur ki, Ebû Hanife, tabiîndendir. Fıkha, takvaya ve ibadete olan düşkünlüğünde onların önderidir. Sufi ve zahid olan Dâvûd et-Tâî de Onun arkadaşlarından ve öğrencilerindendir. Onun yanında tasavvufi eğitimini almıştır. Daha önceden de geçtiği gibi Ebû Hanife hakkında söylenen sözün sahibi odur: "O, Müminlerin gönüllerinde yer eden ve gece yürüyüşüne çıkan birisine yol gösteren bir yıldız gibidir."

aldı." derken Kuşeyri'nin "Dâvûd et-Tâî tabîûn ile karşılaştı." sözünü tefsir etmek istemiştir. ^[16]

İbn Teymiyye Minhâcû's-Sünne isimli kitabında şunları söyler: "... Fıkıh, tasavvuf, tefsir ve hadis ehlinin imamları dört imam ve onlara tabi olanlar gibidir."^[17] Şeyh, dört fıkıh imamını hadise, tasavvufa, fıkha ve diğer ilimlere nispet edip onların başlarında İmam Ebû Hanîfe'nin olduğunu söyler.

İmam İbn Allan es-Siddikî el-Alevî eş-Şafiî el-Hicazî "**el-Futuhâtu'r-Rabbâniyye ale'l-Ezkârî'n-Nebeviyye**" isimli kitabında şunları kaydeder: "Ebû Hanîfe imamların büyüğü, alanında tek, saygın ve herkesin önderidir. İmamların imamıdır. Mertebesinin yüceliğinde, ilminin ve zahitliğinin çokluğunda ve batini ilimlerle mücehhez olduğunda herkesin görüş birliği vardır. O'nun zahirî ilimlerini varın siz düşünün. Kendi asrının insanları Onu medh u sena etmekten kendilerini alamamışlardır."^[18]

Ebû Hanîfe hakkında gerek burada, gerekse de başka makalelerde söylenen sözlere binaen rahatlıkla şu söylenebilir: İmam-ı Azam Ebû Hanîfe; Rabbânî büyüklerden, tasavvuf okulunun direklerinden ve temellerinden biridir. O, tasavvufi kaidelerin kendisinden alındığı ilklerdendir. Onun hayatından, mürşitler metot almışlar ve tasavvuf yoluna yeni girmiş salıklar de âdab kurallarını iktibas etmişlerdir.

Sahabe ve Tâbiûn tabakası Rasûlullah'a (s.a.s) yakın oldukları ve en hayırlı asırlarda yaşadıklarından tabiatlarını ve karakterlerini takvanın, verânın, cihadın, ibadete tüm kalpleriyle ve ruhlarıyla yönelmenin, Allah (c.c) ile baş başa kalmanın, dünyanın süsünden yüz çevirmenin ve daha bir sürü olgun sıfatların mührüyle nişanlamışlardır. Böylece onlar kendilerinden sonra gelen müridlerin üstadları ve mürşitlerin imamları oldular.

Bunların zamanında sistematik olarak tasavvufi kuralların konmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Çünkü bu kurallar ameli olarak onların doğal yaşamlarında mevcuttu. Onların bu durumu; tevarüs yoluyla Arap-

Bunların zamanında sistematik olarak tasavvufi kuralların konmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Çünkü bu kurallar ameli olarak onların doğal yaşamlarında mevcuttu. Onların bu durumu; tevarüs yoluyla Arapçayı bilen ve bu dili hatasız konuşabilmesi için kurallarını hiç kimseden öğrenmeye ihtiyaç duymayan Arap gibidir.

çayı bilen ve bu dili hatasız konuşabilmesi için kurallarını hiç kimseden öğrenmeye ihtiyaç duymayan Arap gibidir. Ama ikinci asır ve sonrasında insanlar dünyaya meyledince, dünya işlerine çok karışınca ibadete yönelen insanlar kendilerini sûfilîğe has kılarak içlerinden bir grup, diğer ilimlerde olduğu gibi bunun da kurallarını ve âdabını derlemiştir.

Burada şunu da ifade edeyim: İmam-ı Azam'ın mezhebine tabi olan, O'nun görüşlerini alıp ona göre amel eden tasavvuf ehli birçok evliya vardır: İbrahim b. Edhem, Şaik el-Belhi, Ma'ruf el-Kerhi, Ebû Yezid el-Bistamî, el-Fudayl b. İyaz, Dâvûd et-Tâî, Ebû Hamid el-Lifaf, Halef b. Eyub, Abdullah b. el-Mübarek, Veki' b. el-Cerrah, Ebû Bekr el-Verrak ve diğerleri...^[19]

Şayet bu isimler onu imam olarak görmeseydiler ona tabi olmaz, ar-

kasından gitmezlerdi.

Salât Efendimiz Hz. Muhammed'e, ailesine ve bütün arkadaşlarına olsun.

Hamd âlemlerin Rabbine mahsustur.

Alıntı; Prof. Dr. M. Tahir Nurveli - Tercüme: Hasan Terzioğlu - İnkişaf Dergisi

[1] el-Hayrâtu'l-Hisan, 58, Tehzibu'l-Esmâi ve'l-Lugat, 2/221, Menâkibu'l-İmâm-ı Ebi Hanîfe, 24.

[2] Ebû Hanîfe, İmâmu'l-Eimmeti'l-Fukahâi, 79.

[3] Ebû Hanîfe İmâmu'l-Eimme, 84.

[4] el-Hayrâtu'l-Hisan, 47, Ebû Hanîfe, İmâmu'l-Eimme, 104.

[5] Aynı Eser.

[6] Aynı Eser.

[7] el-Hayrâtu'l-Hisan, 49, Ebû Hanîfe, İmâmu'l-Eimme, 90.

[8] er-Risaletu'l-Kuşeyriyye, 57, Tabakatu's-Şa'rani, 53, el-Hayrâtu'l-Hisan, 60.

[9] Ebû Hanîfe İmâmu'l-Eimme, 78, Hayâtu'l-İmâm-ı Ebi Hanîfe, 56.

[10] Menâkibu'l-İmâm Ebi Hanîfe, 16, el-Kevakibu'd-Durriyye, 1/313.

[11] Levakihü'l-Envar fi Tabakati'l-Ahyar.

[12] et-Tabakatu'l-Kubra, 3-53.

[13] el-Kevâkibu'd-Durriyye, 1/312.

[14] İmâm Rabbani, el-Mektûbât, 2/94.

[15] ed-Durru'l-Muhtâr ma'a Hâşiyeti İbn-i Abidin Aleyhâ, 1/43.

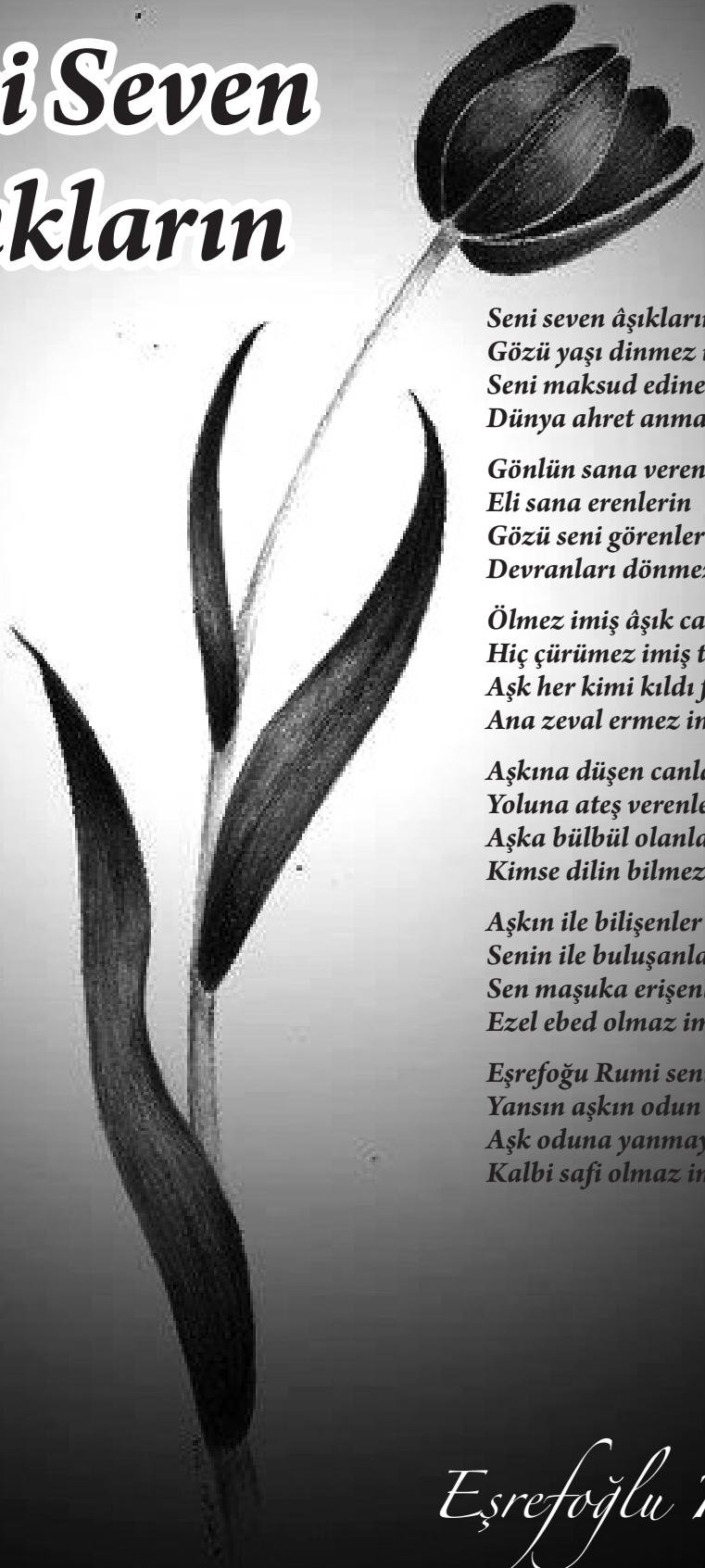
[16] et-Tabakatu's-Seniyye, 3/234, el-Cevahiru'l-Mudie, 194, Menâkibu'l-İmâm Ebi Hanîfe, 17,28.

[17] Hamîşu Mekâneti'l-İmâm Ebi Hanîfe, 50, Tebyidu's-Sahife, 16.

[18] el-Futuhâtu'r-Rabbâniyye, 2/105.

[19] Menâkibu'l-İmâm Ebi Hanîfe, 11, Târihu Bağdat, 13/324, Hâşiyetü İbn Abidin ve ed-Dürü'l-Muhtâr, 1/41-43, et-Tabakatü's-Seniyye, 3/234.

Seni Seven Âşıkların

Seni seven âşıkların
Gözü yaşı dinmez imiş
Seni maksud edinenler
Dünya ahret anmaz imiş

Gönlün sana verenlerin
Eli sana erenlerin
Gözü seni görenlerin
Devranları dönmez imiş

Ölmez imiş âşık canı
Hiç çürümez imiş teni
Aşk her kimi kıldı fani
Ana zeval ermez imiş

Aşkına düşen canların
Yoluna ateş verenlerin
Aşka bülbül olanların
Kimse dilin bilmez imiş

Aşkın ile bilişenler
Senin ile buluşanlar
Sen maşuka erişenler
Ezel ebed olmaz imiş

Eşrefoğlu Rumi senin
Yansın aşkın odun canın
Aşk oduna yanmayanın
Kalbi safi olmaz imiş

Eşrefoğlu Rumi

Evvâh Olan Kullar

Abdullah USTAÖMEROĞLU

el-Beyhakî, Zeyd b. Eslem'in şöyle dediğini tahrîc etmiştir.

İbnü'l-Evdâ (r.a) diyor ki:

"Bir gece Rasûlullah (s.a.s) ile beraber çıkmıştım. O, mescitte sesini yükselten bir kişiye uğradı.

'Ya Rasûlullah! Belki de bir mürâî / gösterişçidir' dedim.

'O, mürâî değil, belki de evvâh / çok inleyen biridir' buyurdular."

el-Beyhakî, Ukbe b. Âmir'den (r.a), Rasûlullah'ın (s.a.s) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"O zata çok inlediğinden dolayı 'zü'l-behâzin' deniliyordu. Bu inleme hali onda, Allah'ı zikir halinde oluyordu."

el-Beyhakî, Cabir b. Abdullah'tan (r.a) tahrîc etmiştir:

"Bir zat, zikir anında sesini yükseltiyordu. Diğer bir kişi:

'Şu adam keşke sesini kıssaydı' dedi.

Rasûlullah (s.a.s):

'O evvâhtır' buyurdular."

Evvâh ne demektir?

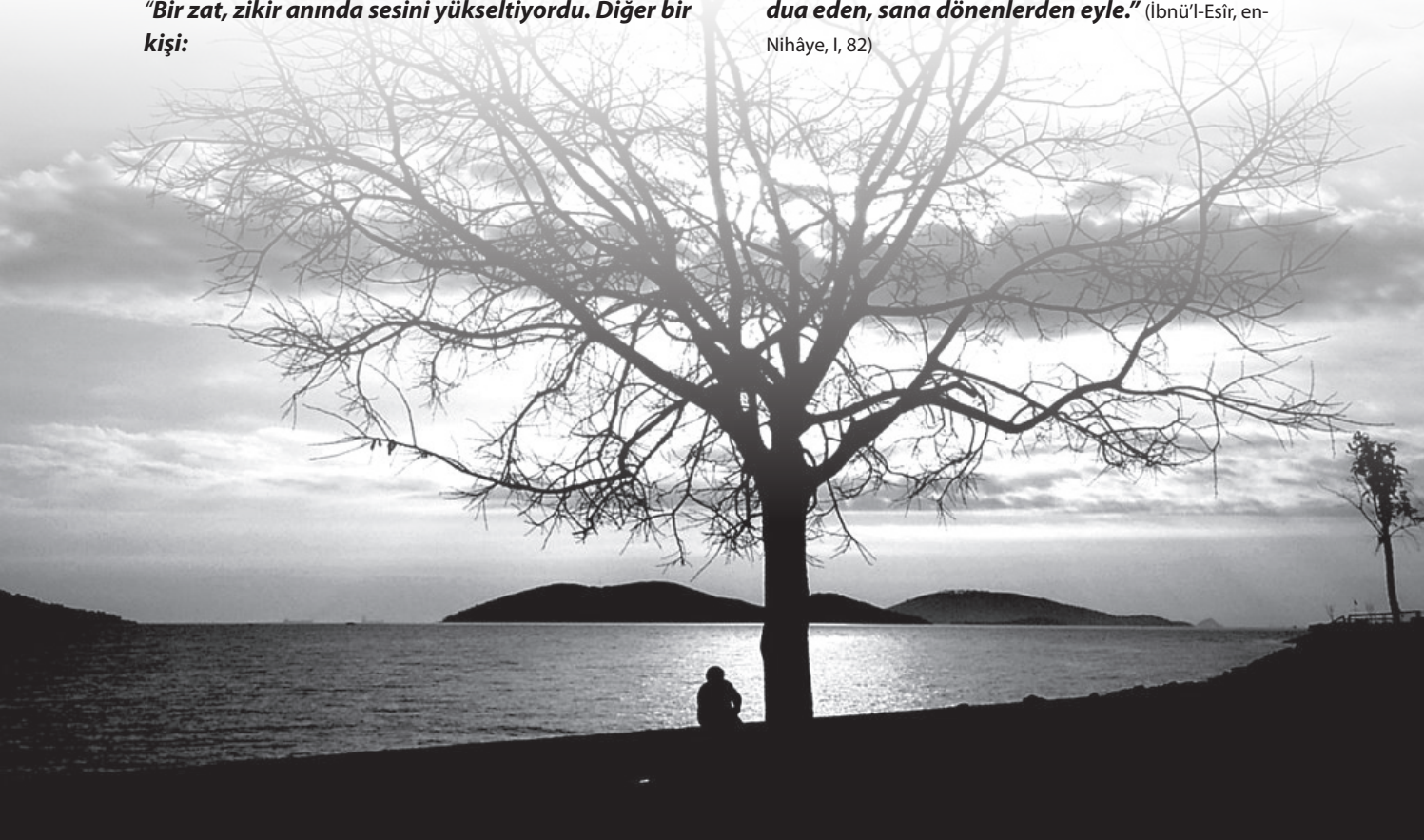
Hüznü, ah ah demesi çok olan kimseye **"evvâh"** denilir. Herhangi bir söz ki, onun manasından hüznü, elem ve üzüntü anlaşılıyor, buna da **"teevvüh"** denilir.

Allah korkusu, inleyişinden anlaşılan her kişiye **"evvâh"** denilmektedir. Nitekim:

"Muhakkak ki İbrahim yumuşak huyluydu. O çok inleyip Rabbine dönen, inâbe edendir." (Hûd, 85)

Peygamberimiz (s.a.s) de dua ederlerken şöyle buyururlardı:

"Ya Rabbi! Beni sana karşı huşu eden, çok ağlayan, dua eden, sana dönenlerden eyle." (İbnü'l-Esîr, en-Nihâye, I, 82)

Tasavvuf

Aslında Ashabın Yaptıklarıdır, Yoludur

İbn-i Haldun – Mukaddime

Aslında tasavvuf ehlinin tutmuş oldukları yol; sahabe, tabiin ve onlardan sonra gelen ümmetin selefi ve büyükleri tarafından hiçbir zaman terk edilmemişti.

Bu yolun temeli ibadetlere kapanıp tamamen Allah'a yönelmek, dünyanın geçici nimetlerinden, süs ve ziynetinden yüz çevirmek, insanların genelinin yöneldikleri zevklere, lezzetlere, mal ve makama sırt çevirmek, halvet ve ibadete çekilmek için insanlardan uzaklaşmaktır.

Evet, sahabe ve onlardan sonraki selef döneminde bu hal genel bir durumdu. Sonra Hicrî 2. yüzyıldan itibaren dünyaya ve dünya malına meyletmeler yaygınlaştıkça ve insanlar dünya işlerine dalınca, eskisi gibi ibadetlere yönelenlere "**sûfiye ve mutasavvıfa**" isimleri verildi.

Böylece şeriat ilmi iki gruba ayrılmıştır:

Birinci grup; fakihlere ve fetva ehline özgü olan ibadetler, adetler ve muamelatla ilgili genel hükümlerdir.

İkinci grup ise söz konusu mücahadelere (*din yolunda gayretle çalışma*) ve nefis muhasebesine yönelen tasavvuf ehline özgüdür. Onlar bu ilim dalında, bu yolda karşılaştıkları manevi zevklerden, vecd hallerinden, bir manevi zevkten diğerine nasıl geçilece-

ğinden bahsederler ve kendi aralarında kullanılan terimleri açıklarlar.

Tasavvuf yoluna girmemiş olan ibadet ehli kişilerin gayesi fikhî bir bakış açısıyla (*fikhî şartlarına riayet ederek*) ve ihlâsla ibadetleri yerine getirmektir. Sûfiler ise yaptıkları ibadetlerin eksikliklerden uzak olduğunu anlamak için öncelikle bu ibadetlerin neticesinde elde edilecek manevi zevkler ve vecd hallerini araştırırlar.

Buradan anlaşılıyor ki sûfilerin yolunun temeli yaptıkları (*ibadetler*) ve terk ettikleri (*zevkler*) her şeyde nefis muhasebesi yapmak ve bu mücahadelenin sonunda elde edilecek olan manevî zevkler ve vecd halleri hakkında konuşmaktır. Sonra mürîd için bir makam belirir ve o makamdan başka bir makama yükselir.

Sahabeler de böyle bir mücahede içindeydiler ve bu tür kerâmetlerden çok büyük nasibleri vardı. Ancak onlar bu gibi şeylere hiç önem vermemişlerdir. Hz. Ebû Bekr'in, Hz. Ömer'in, Hz. Osman'ın ve Hz. Ali'nin faziletinden bahseden haberlerde bunun pek çok örneği vardır.

Kureyşî'nin "**er-Risâle**"sinde isimleri zikredilen tasavvuf ehli kimseler bu hususta sahabenin ve onlara uyanların yolunu takip etmiştir.

Bazılarına Ne Oluyor ki!

Ümmet bütünlüğüne yönelik dış tehditlere paralel olarak değişik düşünce ve mihraklar adına, İslam'ın özüne ilişkin bazı tavır alışlar uzunca bir süreden beri Müslümanların ve memleketin gündeminde tutulmaya çalışılmaktadır.

Edille-i Şer'iyye dediğimiz Kitap, Sünnet, İcma ve Kıyas sorgulanmakta, özellikle de "örnek" ve "beyan" niteliği ile diğer delillere ışık tutan "sünnet" üzerinde bu sorgulama yoğunlaştırılmakta, hadisler hiçbir usule dayanmaksızın keyfe mâyeşâ reddedilmekte, dini konularda her türlü görüş ve yoruma yer açmaya çalışılmaktadır. Kimileri Hz. Peygamber'i dışlayıp adeta peygamber olmaya kalkışırken, kimileri de Peygamber'den de ileride Müslümanlık arayışları içine girmektedir.

Oysa biz, her Müslümanın ya da "Müslümanım" diyen herkesin Hz. Ömer gibi; **"Biz, Rabb olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan, Peygamber olarak da Muhammed'den razıyız."**[1] ikrarı ve uygulaması içinde olması gerektiğini düşünmekteyiz. Bunun dışında bir kurtuluş yolu bulunduğu da inanmıyoruz. Bu sebeple bu yazımızda Hz. Peygamber'in değerlendirilişi ya da O'nun müstesna konumu üzerinde yine O'nun ikaz ve irşatları doğrultusunda durmak istiyoruz.

Tebliğ ve Beyan

Hz. Peygamber'in iki temel görevi vardır: Tebliğ ve Beyan.

Tebliğ: Allah Teâlâ'dan vahiy yoluyla aldıklarını aynen insanlara nakletmek, duyurmak demektir. Konu ile ilgili bir ayet meali şöyledir:

"Ey peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et; eğer bunu yapmazsan elçilik görevini yapmamış olursun, Allah seni insanlardan korur." (Mâide, 67)

Beyan ise; tebliğin anlaşılmasını sağlamaktır. Buna, amelî konularda icra biçimlerinin bi'l-fiil gösterilmesi ve ümmete öğretilmesi de dâhildir.

O halde beyan (ya da sünnet), dinin, bizzat mübelliği tarafından yaşanması ve tatbiki; hususiyetlerinin kesin hatlarıyla belirlenmesi ve uygulamada mümkün olan şekillerin gösterilmesi demektir. Ümmet hayatının birlik ve bütünlüğünün temel şartı da budur.

Peygamber Örneği

Müslümanların kulluk görevlerini en mükemmel, yani emredilen şekilde yapmaları hem en önemli vazifeleri hem de en tabii haklarıdır. Müslümanlar bu hak ve görevlerini Hz. Peygamber'i izlemekle kullanabilirler.

Hız. Peygamber'i izleme zorunluluğu ümmet olmanın ilk ve temel gereğidir. Çünkü hiç bir ümmet veya kişi kendiliğinden din ortaya koyamadığı gibi, ibadet göre vi ve şekli de tespit edemez.

İslam ümmetinin dini ve dünyayı değerlendirmede tek ve gerçek önderi Peygamberidir. Özellikle dinin yorum ve yaşanmasında Hız. Peygamber'in izinden uzaklaştırıcı hiç bir görüş, teklif ve tasarı ciddiye alınamaz. Ümmet için, olsa olsa, Hız. Peygamber'in çe- şitli uygulama biçimlerinden -şayet varsa- birini ter- cih imkânı olabilir.

Ümmet, günlük hayatta su içişinden devletlerarası ilişkilere kadar, her sahada Hız. Peygamber'in hayatından örnek- ler ve izler aramakla en geçerli ve en gerekli yolu tutmuş ve ümmet olmanın bu yöndeki yükümlülü- ğünü yerine getirmiş olacaktır. Aksi halde kendisine gösterilen batıl yollar giderek artacak; özel- liklerini ve manevi kişiliğiyle bir- likte maddi imkân, iktidar ve itiba- rını da kaybetme tehlikesiyle baş- başa kalacaktır.

Sünneti Terk Edenler

Ümmet olmanın gereklerini biz- zat Peygamber kendisi ashab ve ümmetine öğretmiştir. Ashab-ı Kiram'ın hareketlerini sıkı bir kontrol altında bulundurmuş, kendisine mahsus mükellefiyet- ler hariç, hiçbir gerekçe ile kendi yaşayış çizgisi dışına taşmalarına göz yummamıştır. Amellerini az bularak, devamlı oruç tutmak, ge- celeri uyumadan ibadetle meşgul olmak ve kadınlarıyla temas etmemek gibi zoraki ve aşırı birtakım tedbirlere başvurmaya kararlaştıran ve bu hareketlerine takva duygularını, ibadet düşkün- lüklerini veya günahlarının çokluğunu gerekçe yap- mak isteyen birkaç sahabeyi haber alınca onlara şu ikazı yapmıştır:

"Sizin içinizde Allah'tan en çok korkanınız benim. Ama ben oruç tutarım, iftar da ederim. Geceleri ibadet ederim ama uyurum da. Kadınlarımla da görüşürüm. Kim benim sünnetimden yüz çevirir, yaşayışımın dışına taşarsa o benden değildir, be- nim yolumu terk etmiştir."[3]

Benzer bir olayı biraz kapalı şekilde bize Aişe (r.anhâ) şöyle nakletmiştir:

"Nebi (s.a.s) bir şey yaptı ve onun yapılmasına ruhsat verdi. Fakat bir grup Müslüman onu işlemekten (*hoş- lanmadı ve*) uzak durdu. Onların bu halleri Nebi'ye (s.a.s) ulaştı. Bunun üzerine Allah'a hamd ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Bazılarına ne oluyor ki, benim bizzat işlediğim (ve yapılmasına ruhsat verdiğim) bir şeyi işlemekten (hoşlanmıyor ve) çekiniyorlar. Allah'a yemin ederim ki, ben Allah'ı onlardan daha iyi bilir ve Allah'a karşı onlardan çok daha fazla haşyet duyurum."[4]

Hemen işaret edelim ki, bu üç ifade bir ara- da değerlendirilecek olursa, Sünnet'in vahiy kaynaklı olduğu an- laşılacaktır. Zira Hız. Peygamber'in bir işi iş- lemesi veya işlenmesine ruhsat vermesi, kendi- sine tanınan ruhsat ve yetki sonucudur. O'nun kendiliğinden ortaya koyduğu bir tasarruf değildir.

Hadisimizin Müslim'deki bir riva- yetinde bu ikaz **"benim ruhsat verdiğim bir işi..."** şeklinde; bir başka rivayetinde de **"bana ruh- sat verilmiş bir işi..."** tarzında başlamakta ve Rasûlullah'ın (s.a.s), yüzünden belli olacak şekilde kız- dığı da ayrıca kaydedilmektedir.

Hemen işaret edelim ki, bu üç ifade bir arada değerlendirilecek olursa, Sünnet'in vahiy kaynak- lı olduğu anlaşılacaktır. Zira Hız. Peygamber'in bir işi işlemesi veya işlenmesine ruhsat vermesi, ken- disine tanınan ruhsat ve yetki so- nucudur. O'nun kendiliğinden or- taya koyduğu bir tasarruf değildir.

Hız. Peygamber'in bu beyanlarının anlamı şârih Aynî tarafından şöyle açıklanmaktadır:

"Onlar benim yaptığım bazı işler- den çekinmelerini Allah katında kendileri için daha faziletli sanıyor- lar. Hâlbuki öyle değildir. Çünkü faziletli olanı ben daha iyi bilirim ve onu işlemekte de onlardan önde gelirim."

Bu ikaz, bir yandan Hız. Peygamber'in konumunu ger- çek boyutlarıyla ortaya koyarken bir yandan da -han- gi düşünce adına olursa olsun- Hız. Peygamber'den ileri bir dindarlık imkânının bulunmadığını çok açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Ulemamız, bu hadis-i şerifi değerlendirirken fevkalade önemli so- nuçlara ulaşmışlardır. Mesela onlardan biri, **"Şâri'in ruhsat verdiği bir şeyden kaçınmak, büyük günahlar- dandır. Zira bunda kendi nefsinin Peygamber'den daha muttaki görme yanlışlığı vardır ve bu ise bir ilhaddır."**

(İbnu't-Tin) derken bir başkası da "Böyle bir düşünce ve inanç (yani kendini Peygamber'den daha mutteki görme), hiç kuşkusuz tam bir ilhad ve küfürdür" diye kanaat belirtmektedir. (bk. Aynî, Umdetü'l-Kârî, XXV, 39)

Hız. Peygamber'in sünnetini kabullenmek ve yaşamaya çalışmak, Allah Teâlâ tarafından Müslümanlara verilmiş bir görevdir, ilgili iki ayet meali şöyledir:

"Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin; eğer yüz çevirseniz, gerçekten Allah kâfirleri sevmez." (Âl-i İmrân, 32)

"Rabbine and olsun ki aralarında çekiştikleri meselelerde seni hakem tayin edip sonra senin verdiği hüküm sıkıntı duymaksızın içlerine sindirmedikçe inanmış olmazlar." (Nisâ, 65)

İslam'da Kur'an'dan sonra ikinci şer'i delil olan Sünnet; İslam'ı anlama ve yaşamada Ümmet-i Muhammed'in güvencesi, yegâne örneği ve tek yoludur. Bu sebeptendir ki ne takva gerekçesiyle ne de ihmal ve tembellik neticesinde Sünnet dışında yaşamaya kalkışmak, ümmet olmakla bağdaşmamaktadır. Zira **"Peygamber, mü'minler** için öz nefislerinden daha önde gelir." (Ahzâb, 6)

O'nun hayatı, sözleri, tavsiyeleri, tebşir ve sakındırmaları O'na duyulan sevgiye dayalı olarak, ümmet hayatında büyük bir hüsnü kabul görecektir. Bu hüsnü kabul, O'na ait her şey için geçerli ve gerekli olurken, O'na düşmanlık edenleri, dil uzatmaya yeltenenleri cevaplamak, bidat ve bid'atçılarla mücadele etmek ve hâsılı O'nun hayat ve hadislerinin (siret ve sünneti) toplum içinde hâkim ve örnek olmasını temine çalışmak Peygamber'e bağlılığın asgari gerekleri arasında yer almaktadır.

Binaenaleyh bir kere daha hatırlatalım ki, Peygamber'i dışlayarak Müslüman olunamayacağı gibi O'nun sün-

netine rağmen veya Sünnet'i dikkate almadan da Müslüman olunamaz. Hadisimizin ikaz ve irşadı, gerekçesi ne olursa olsun, sünnetten yan çizen herkese yöneliktir. Sorusu ise hiç kuşkusuz, bu tür bir düşünce ve eğilimi sahiplenenlere müteveccihdir ve fevkalade düşündürücüdür: **"Bazılarına ne oluyor ki..."**

O'nu mü'minler için örnek olmaktan çıkarmaya, din için delil olmaktan uzak tutmaya çalışan düşünce ve beyanlar, Peygamber'e rağmen veya peygambersiz bir Müslümanlık hayalinin ürünleridir. Hâlbuki O'nsuz bir İslam düşünmek hiç bir akl-ı selim'in kârı değildir.

Netice olarak hadisimizde bir yandan Rasûlullah'a (s.a.s) uymak, Sünnetini yaşamak teşvik edilirken; diğer taraftan dini anlamakta ve yaşamakta kendilerine göre yollar tutmaya kalkanlara, dini maksatlarla kızılabileceğine, şahısların olmasa bile, yanlışların kamuoyunda teşhir edilmek suretiyle düzeltilmesi gereğine işaret olunmakta, böyle bir uygulamanın bizatihi "sünnet" olduğu belirlenmektedir. Bilhassa cemaat önderlerine, ulemaya bu konuda çok ciddi görev ve sorumluluklar düştüğü hatırlatılmaktadır. Ayrıca Allah'a yakın olmanın, O'nu iyi bilmeye ve O'ndan çokça korkmaya sebep olduğu da vurgulanmaktadır. Zira Peygamber Efendimiz, Allah'ı herkesten daha iyi bildiğini ve O'ndan, herkesten çok daha fazla korktuğunu beyan etmişlerdir.

O'nun hayatı, sözleri, tavsiyeleri, tebşir ve sakındırmaları O'na duyulan sevgiye dayalı olarak, ümmet hayatında büyük bir hüsnü kabul görecektir. Bu hüsnü kabul, O'na ait her şey için geçerli ve gerekli olurken, O'na düşmanlık edenleri, dil uzatmaya yeltenenleri cevaplamak, bidat ve bid'atçılarla mücadele etmek ve hâsılı O'nun hayat ve hadislerinin (siret ve sünneti) toplum içinde hâkim ve örnek olmasını temine çalışmak Peygamber'e bağlılığın asgari gerekleri arasında yer almaktadır.

[1] Buhârî, İlim 29, İ'tisam 3; Müslim, İman 56, Fedâil 134, 136; Tirmizî, İlim 10.

[2] Buhârî, Nikâh 1; Müslim Nikâh 5; Nesai, Nikâh 4; Darimî Nikâh 3; Ahmed b. Hanbel, II, 158; III, 241, 259, 285; V, 409.

[3] Buhârî, İ'tisam, 5, Edeb 72; Müslim, Fedâil 128; Ahmed b. Hanbel, VI, 45, 181.

Alıntı; Prof. Dr. İsmail Lütfi Çakan, Siyer-i Nebi Dergisi, Sayı 26.

İsmail Ol Diyorsun...

Ayşegül Sayın

Şimdi bana **"İsmail ol!"** diyorsun.

İsmail olmak kolay mı?

Hani bir Hz. İsmail olmak vardı şu dünyada. Muhabbet ve sadakati dolayısıyla ilahi emirlere teslim olabilmek vardı onun kadar...

Boynu kıldan ince olacak kadar sevmek vardı. Boyundan büyük kocaman yüreğe sahip olmak...

Fedakârlığın azametini görmek vardı ruhumuzun kuytularında. Tüm bu güzel, iltifata değer hasletleri teker teker barındırmak vardı mizacımızda.

En sevdiğinin en sevdiği olmak, hiç itiraz etmemek vardı hakkında verilen hükme. Laf söylememek, müsamaha gösterip ram olmak vardı.

Ah, Hz. İsmail ne de güzel huyluydu!

Hz. İsmail olmak vardı şu dünyada. Öylesine zordu ki imtihanı onun...

Onu asırlarca dillere pelesenk eden sebep güzel huylu olmasıydı kuşkusuz. Fedakârlığının, teslimiyetinin elbette takdire şayan bir tarafı vardı.

Hz. İbrahim, hiç İsmailsiz düşünülebilir mi?

Hani Peygamber Efendimiz (s.a.s):

"Bana dostunu söyle sana kim olduğunu söyleyeyim." diyordu.

En güzel dosttu Hz. İsmail...

İşyana sürükletmeyen, pişmanlıklara boğmayan, yoldan izden saptırmayan bir masumluğu vardı. Kuşatıyordu çepeçevre sadakatiyle yürekleri. Su serpiyordu ateş düşmüş bağirlara.

Dünya; kendi âleminde bir âlemle yaşayan, hadsiz insanlarla dolu şimdi... Herkes bir benlik derdinde... Bir İsmail'i yok ki İbrahim olsun insanlar. İbrahim desen o da yoksun İsmail'inden şimdi. Bir yokluk döngüsünde arayışlarda geziyor âlem. Âlem kendi halinde, hal kendi âlemini aramakta...

Şimdi sen İbrahim olmaya gönül koymuşsun,

Vazgeçmeli, diyorsun masivadan, dünyadan...

Sevdiklerimiz de olsa, bağlandıklarımızın bağlarını çözelim diyorsun teker teker.

Fedakâr ol diyorsun! Ben İbrahim isem sen de İsmail'im ol, diyorsun.

Boynunu bıçağımın altına koy diyorsun;

Ama bu yola çıkarken bıçak keskin, bıçak yaralar bilyorsun!

Ama olmuşsan bir Hz. İsmail; orada durur âlem, sular durulur, ağaçların arasında gezinmez rüzgâr hırçınca. Sükûnet alır başını eser tatlı bir meltem gibi dimağlarda.

Boyun eğer taş, toprak, başlı başına nebatat!

Arıyor insan İbrahimî bir sevda için Hz İsmail'i, yalan yok!

Bir yolcu oluveriyor insan bu arayışında. Kendi benliğinde, kimliğinde yolları arşınlayan bir yolcu...

Biliyorsun; Hz. İsmail için İbrahim olmak, Hz İbrahim için İsmail olmak şart. Yollar uzun, yollar meşakkatli.

Ey bu dünyayı bir han olarak gören yolcu!

Elbet araya araya sen de bulursun Mevla'yı...

Seher Vakti Gördüklerim

Seher vakti öten kuşlar
Hep seni anar Allâh'ım
Serin serin esen rüzgar
Hep seni anar Allâh'ım

Ağaçların ta özünde
Hem gecende gündüzünde
Ne var ise yeryüzünde
Hep seni anar Allâh'ım

Etrafındaki bulutlar
Toplu halde gezen kurtlar
Nisanda yeşeren otlar
Hep seni anar Allâh'ım

Toprakta tohum çimlenir
Ağlayan gözler nemlenir
Benim gönlüm kederlenir
Hep seni anar Allâh'ım

Söken sabahın şafağı
Ağaran göğün kuşağı
Olgun buğdayın başağı
Hep seni anar Allâh'ım

Çağlayarak akan sular
Seherde ağlayan kullar
Damlarda öten kumrular
Hep seni anar Allâh'ım

Vakvaklayan ördeklerin
Yuva yapan leyleklerin
Uçuşan kelebeklerin
Hep seni anar Allâh'ım

Ovada yeşeren dağlar
Merada meleyen kuzular
Çağlayarak akan sular
Hep seni anar Allâh'ım

Gökyüzü bulutlu, mahmur
Ayaklara çıkan çamur
Şakır şakır yağın yağmur
Hep seni anar Allâh'ım

Ovada gezinenlerin
Dağlarından inenlerin
Gönlüne aşk düşenlerin
Hep seni anar Allâh'ım

Yedi tabaka göklerin
Bize yurt olan yerlerin
Allah der inleyenlerin
Hep seni anar Allâh'ım

Gördüm kuşlar kanat açtı
Semâlara doğru uçtu
Suların çağladı çoştı
Hep seni anar Allâh'ım

Zülcenâheyn

Hayra Anahtar, Şerre Kilit Olabilmek

Dr. Durak Pasmaz

Hayır, geniş kapsamlı bir kelime olup yapılan her türlü meşru iş, faydalı amel ve iyiliklere denir. Şer ise bunun zıttı olup zararlı ve meşru olmayan şeyler demektir. Diğer bir ifade ile Yüce Rabbimizin rızasına uygun amel ve faaliyetlerimiz hayır, Allah'ın rızasına uygun olmayan eylem ve davranışlarımız ise şerdir.

Resul-u Ekrem Efendimiz (s.a.s) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

"İnsanlardan öyleleri vardır ki hayrın anahtarları, şerrin de kilitleridirler. Öyle insanlar da vardır ki şerrin anahtarları, hayrın kilitleridirler. Ne mutlu Allah'ın hayra anahtar kıldığı kimsele! Yazıklar

olsun şerrin anahtarı/öncüsü olanlara!" (İbn Mâce, Mukaddime,19)

Efendimizin bu hadis-i şeriflerinden hayır ve şer işleme ve bunlara öncülük yapma hususunda insanların iki kısma ayrıldıklarını görüyoruz:

Kimi insanlar vardır ki hayra anahtar, şerre kilitler. Başka bir ifade ile onlar hayra açık, şerre kapalıdır, ellerindeki anahtarlar da hayırlı anahtarlardır, hep hayır kapılarını açarlar, şer kapılarını kaparlar.

Onlar hayır yapmaktan, hayır işlemekten mutlu olurlar. Onun için Yüce Rabbimizin:

“Rabbimizin mağfiretine/günahlarınızı bağışlamasına ve genişliği göklerle yer arası kadar olan cennete koşun. O, takva sahipleri için hazırlanmıştır.”

(Âl-i İmrân, 3/133) emrine uyararak hep hayır hususunda koşarlar, koşuştururular, bu uğurda çalışmaktan, didinmekten, gayret göstermekten yorulmazlar, yılmazlar, hiç bir engel tanımazlar. Hayır hususunda önlerine çıkacak, her türlü güçlüğü yenerler, her türlü engeli aşarlar.

Onlar Yüce Rabbimizin:

“Herkesin yüzünü çevirdiği, yöneldiği bir yön vardır, haydin öyleyse siz de hep hayırlara koşun, iyi, hayırlı, güzel işler yapma hususunda birbirinizle yarışın!”

(Bakara, 2/148) buyruğuna uyararak hayırlı iş ve hizmetlerde hep birbirleriyle yarış ederler.

Bu tatlı bir yarıştır, hoş bir müsabakadır, hizmet yarışıdır, dünyalık elde etmek için, maddi çıkar sağlamak için yapılan bir yarış değildir.

Bu yarış Hakkın rızasını kazanmak uğrunda halka hizmet için yapılan bir yarıştır.

Bu yarışta karşıdakinin aleyhine çalışma yoktur, ona çelme takma, onun hizmetlerine engel olma yoktur.

Bilakis bu yarışta, Yüce Rabbimiz:

“İyilik ve takva/kötülüklerden sakınmak hususunda birbirinizle yardımlaşın; günah ve düşmanlık/haklara tecavüz hususunda ise asla yardımlaşmayın!” (Mâide, 5/2) emrine uyararak iyilik yapma ve

takva hususunda birbirleriyle yardımlaşma vardır. Bu ayetten anlaşılıyor ki iyilik hususunda yardımlaşma takvanın gereğidir, günahta yardımlaşma ise düşmanlıktan kaynaklanmaktadır. Müminler birbirlerinin düşmanı değil, dostudurlar.

Bu yarışta dinimize, diyanetimize, insanlarımıza yararlı olan güzel şeyleri yapma hususunda birbirlerine

destek olma, böylece tek başına yapılması zor olan nice güç işleri birlikte başarma azmi vardır.

Bu yarış içerisinde bulunanlar vakıf insanlardır, kendilerini hayır işleri yapmaya vakfetmişler, adanmışlardır.

Onlar hizmet erbabı kimselerdir, memleketin neresinde bir hayırlı iş, hayırlı hizmet olursa hemen oraya koşarlar.

Onlar hizmet sevdalıları kimselerdir, hayra ve hizmete doymazlar, yaptıkça daha çok hayır yapmak, daha çok hizmet etmek isterler. Çünkü onlar Resûl-i Ekrem Efendimizin:

“Mü’min, cennete girinceye kadar kulağına gelen bir hayrı, iyiliği işlemeye doymaz.” (Tirmizi, İlm 19) hadis-i şeriflerini kulaklarına küpe edinmişlerdir.

Onlar her iki cihanda da mutlu olmanın yolunun hayra yakın, şerden uzak olmada olduğunu bilirler. Şair ne güzel söylemiş:

Olmak istersen dü âlemde saîd;

Kıl tekarrüb hayra, ol şerden baîd!

Onun için onlar hep hayra yakın, şerre uzak olan kimselerdir.

Bazı insanlar da vardır ki şerre anahtar, hayra kilittirler. Bunlar hiç hayır yoldan gidip hayır kapılarını açmazlar. Hep şer yolundan gidip şer kapılarını açarlar, din, diyanet ve insanlık için zararlı olan işler peşinde koşarlar.

Hatta bunlar sadece kendileri zararlı, kötü, şerli işler yapmakla kalmazlar, etraflarındaki insanlara da bu kötü yolu tutmaları için telkin

ve tavsiyede bulunurlar, onların güzel ve hayırlı hizmette bulunmalarından rahatsız olurlar.

İsterler ki onlar da kendileri gibi olsun.

Tıpkı Mekke müşriklerinin ileri gelenlerinin Rasûlullah Efendimize iman edenlere engel olmaya çalıştıkları gibi.

“Rabbimizin mağfiretine/günahlarınızı bağışlamasına ve genişliği göklerle yer arası kadar olan cennete koşun. O, takva sahipleri için hazırlanmıştır.” (Âl-i İmrân, 3/133) **emrine uyararak hep hayır hususunda koşarlar, koşuştururular, bu uğurda çalışmaktan, didinmekten, gayret göstermekten yorulmazlar, yılmazlar, hiç bir engel tanımazlar. Hayır hususunda önlerine çıkacak, her türlü güçlüğü yenerler, her türlü engeli aşarlar.**

Rabıta

“Peygamberlerin ve evliya-yı kiramın isimlerini, özelliklerini ve ahlaki davranışlarını hatırlayıp anınız. Onların hayat hikâyelerini birbirinize sık sık anlatınız. Söz ve davranışlarınızla onlara uyunuz. Onların güzel hasletlerini kıyamete kadar aranızda yaşatınız” şeklinde ayet ve hadislerde teşvik edici açık hükümler var mıdır?

Vardır ve bunların hepsi de güzel ve en faziletli kulluk görevlerinden biridir. Nitekim Cenâb-ı Hakk:

“Peygamberlerin haberlerinden –onunla kalbini tatmin edeceğimiz– her çeşidini sana kısra olarak anlatıyoruz. Bunda (bu süre ile) de sana hak ve müminlere bir öğüt ve muhtıra gelmiştir.” (Hud, 11/120) ayeti kerimesinde buna işaret etmektedir.

Bu kıssaların anlatılması Hz. Peygamberin yakîniyi artırmak, nefsinin daha da güzelleştirmek, böylece kalbini takviye etmek gayesine bağlanmaktadır. (Rûhu'l-Beyân) Aynı şekilde:

“İbadette kuvvet, dinde basiret sahibi olan kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub’u da an!” (Sa’d, 38/45), **“İsmail’i, Elyasa’ı ve Zülkif’i de an. İşte bütün bunlar hayırlı (insan)lardı.”** (Sa’d, 38/48)

Bu ayetlerde Ümmet-i Muhammed’in dininde sonsuza dek anılacak peygamberlerin güzel hasletlerini ve onların şerefli hallerini hatırlama ve anmaya teşvik vardır.

“At ölür meydan kalır, yiğit ölür şan kalır.” atasözü de bu manayı doğrulamaktadır. Hz. İbrahim’den naklen Cenâb-ı Hakk, eş-Şuarâ suresinin 83 ve 84. âyetlerinde şöyle buyurmaktadır:

“Rabbim bana hüküm (dünyada ümmetimin beni kendisiyle seveceği ve yine onunla öveceği, eseri kıyamete kadar yaşayacak olan güzel bir şan ve şöhrat veya Hakk’ın hilafetine ve halkın riyasetine kabiliyet kazancağım bir olgunluk) ihsan et ve beni sâlihler zümresine kat. (Benden) sonrakiler için de, benim için bir

lisân-ı sıdk (benden sonraki ümmetlerin hayır ve iyilikle anacağı, övgü ile söz ederek ibret alacakları güzel bir zikir ve en büyük bir devlet olan bu zikrin kıyamete dek kullarının dilinde yaşayıp yaygınlaşmasını) ver!”

Bir kimsenin hayır ve iyiliklerinin dilden dile dolaşması ve kıyamete dek bu güzel nam u şanını sürdürmesi:

“Cenâb-ı Hakk bir kulunu sevdiği zaman, sevgisini ilkâ eder. Böylece denizlerdeki balıklar, göklerdeki kuşlara varıncaya kadar bütün mahlûkat o kulu sever.” hadis-i şerifi gereğince Allah ü Teâlâ’nın sevgi ve rızasını kazanmanın bir delili olmasındandır. (Rûhu’l-Beyân)

“Evliyaullahı hatırlamak suretiyle ruhaniyetlerini celbetme, Allah’ın ordularından bir ordudur.” (Şa’ranî)

Netice olarak şunu söyleyebiliriz:

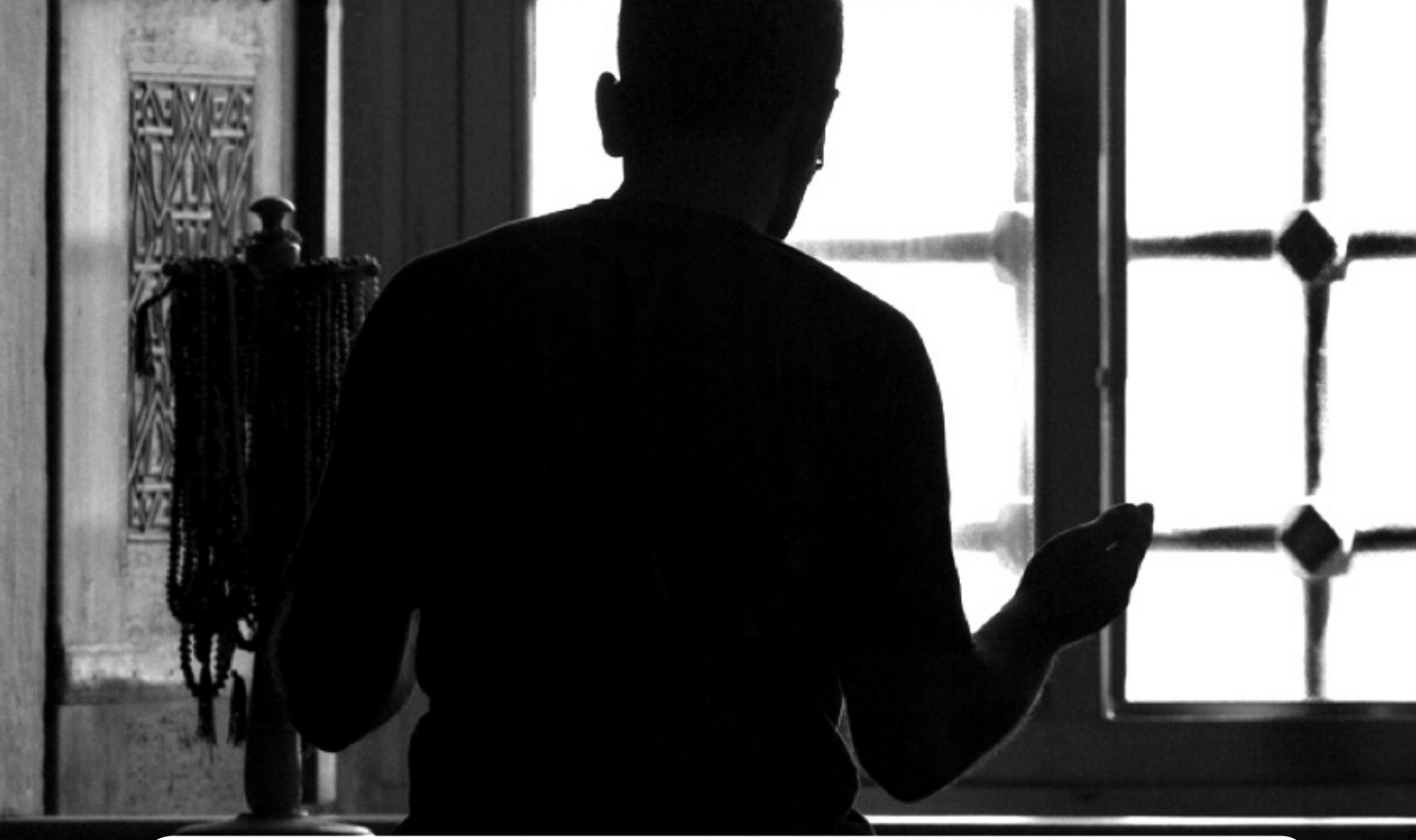
Her hangi bir şahsın şekil ve suretinin iki kaş ortasında, iki göz arasında, kalp gözlerinde veya hayal hazinesinde tasavvur edilerek canlandırılması mı, düşünce merkezinde saklanması mı gerektiği ihtilaflıdır? Böyle bir tahayyül, aşırı sevgi, şiddetli kin ve düşmanlık ve şehvet fazlalığından kaynaklanabilir. Bu sebeplerden birine bağlı olarak meydana gelen tasavvur, her insanda değişik şekilde tezahür edebilir...

Yine kalbine düşmanını getirdiğin ve onun suretini göz önünde canlandırıdığın zaman, boydan boya terler, ona karşı büyük bir kin ve hırs duymaya başlarsın. Kötü ve karanlık yöne olan rabıta böyle olunca, iyilere ve iyiliğe yönelik rabıta nasıl olur, bir düşünün.

İlahi feyz ve bereketlerin kaynağı olan enbiya ve evliyaya rabıta etmenin şirk ve haram olduğuna hükmetmek konusunda nasıl Allah’tan korkmazsın?

Allah bize yeter ve O, ne güzel yardımcıdır...

Alıntı; Ömer Ziyaeddin Dağıstani, Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar

Tarikatların Gayesi Nedir?

Tarikatın ulu gayesi, kemale erişmektir. Bunun kendine mahsus bir takım stratejileri vardır. Kemale nasıl erişilir? Cenâb-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'de:

"Elâ inne evliyâallâhi lâ havfün aleyhim ve lâ hüm yahzenûn" buyuruyor. Yani: **"Ey mü'minler! Biliniz ki Allah'ın öyle dostları, velileri vardır ki bunlara ne korku vardır ne de bunlar mahzun olurlar."**

Keza bir hadis-i kudsi de Cenâb-ı Hakk:

"Evliyâi tahte'l-kubâbi" yani **"Benim evliyam, benim kubbelerim altında gizlidir"** diyor. Bununla ilgili olarak Cenâb-ı Peygamber de doğrudan doğruya anlaşılması güç, çok gizem dolu bir hadiste:

"Mûtû kable en temûtû" diyor. Yani **"Ölmeden evvel ölünüz!"**

Şimdi bir ikisi dışında bütün tarikatlar hep tezkiye-i nefis üzerine giderler. Yani nefsin saflaştırılması esasına dayanırlar. Nedir bu nefis, Allah aşkına? Nefs neme ne şeydir ki bunu saflaştırmaya mecbur tutulalım?

Beyan etmiş olduğumuz gibi Cenâb-ı Hakk bizim vücudumuzda üç öge yaratmıştır: 1)Bedenimiz, 2)Nefsimiz ve 3)Rûhumuz. Şimdi biz, bedenimizi görüyoruz. Nefsimizin de âsârını müşahade ediyoruz. Karnımız acıyor, doyuyoruz, susuyoruz, susuzluğumuz gidi-

yor; uyuma ihtiyacımız beliriyor, bunu gideriyoruz; uyuyoruz. Bunlar hep nefsimizin tezahürleri.

Peki, içinizde hiç ruhunu görmüş olan var mı? Ruhumuzu göremiyoruz, Ama bedenimizin ve nefsimizin derununda bu iç içe mübarek kasalara emanet edilmiş olan Cenâb-ı Hakk'ın Rûhu değil mi? **"Ona Rûh'umdan üfürdüm"** demiyor mu? Biz bunu görebiliyor muyuz? Göremiyoruz. Niye göremiyoruz? Çünkü ruhumuzla bizim idrakimiz arasında nefsimiz hükümrân. Nefsimiz bir mahbes rolü oynuyor, bir engel rolü oynuyor. O hâlde nedir bu nefis?

Bu nefis öyle bir mahlûk ki ölümü tatmaya müheyyâ, fakat öldükçe dirilen bir mahlûk; hani dokuz canlı derler ya! Nefis insanın Rûh'a olan yolculuğunda, Rûh'a erişmesini önlemek için tedbir üstüne tedbir alır. Her türlü hileye, her türlü denâate, şenaate, dalâlete başvurur. Şu halde ne yapmak lazım? Nefsi tezkiye etmek lazım demişler tarikat büyükleri. Bunları da nefislerinde yaşamışlar.

Nefis nasıl tezkiye edilir?

Genellikle nefsin yedi vechesi, ya da yedi yüzü, ya da yedi sûru, ya da yedi perdesi, ya da yedi kalesi olduğundan bahsedilir. Bunlara sırası ile verilen resmî adlar şöyledir:

Birincisi **Nefs-i Emmâre**, yani **kötülüğü emreden nefstir**. Nasıl bir mertebedir bu nefis mertebesi? Bu nefis mertebesi insana; şehveti, hırsızlığı, hiddeti, iddeti, dedikoduyu, gıybeti, nekesliği, yalanı, nifâkı, hilebazlığı, hasedi, tembelliği, yalancılığı, haksızlığı, sabırsızlığı, muhabbetsizliği, şefkatsizliği, nemelazımcılığı, idraksizliği ve bunun gibi hatırına ne kadar kötü evsaf gelirse insana bunları emreder.

Nefsin ikinci mertebesi **Nefs-i Levvâme** vechesidir. **Kendini kınayan nefis** demektir. Bu nefis mertebesinde nefis, vehimle mülevvestir. Vehmin tam gulyabanileştiği bir durumdur bu. Bu durumda insan kendisinde olmayan evsafı kendisine izafe ettiği gibi, kendisinde olmayan hataları da kendisine izafe edebilir. Her bir şeyde hatalı olduğunu, günahkâr olduğunu göğsüne vurarak, tövbe ederek, kendisini kınayarak ortaya koyar. Yahut da büyük bir parano-ya içinde **"Benden daha âlâsı var mı? Ben o işi çok iyi bilirim. O kimse mi, beş para etmez, esas bana sor"** gibilerinden efelik taslar. Her ikisi de vehimdir. Vehim, yani kuruntu, insanın kendisine ister müspet, ister menfi olsun, kendisinde olmayan vasıfları atfetmesi marazıdır..

Nefsin üçüncü mertebesi **Nefs-i Mülhimme** yani **kendisine ilhâm olunan nefis** mertebesidir. Bu ilhâm; şeytânî de rahmanî de olabilir. Çok tehlikeli bir mertebedir. Ve dikkat edilmesi gereken husus şudur ki nefis, her bir mertebede insanın kendisinin gerçek mahiyetini anlamaması için bin bir türlü hile, bin bir türlü desise ihdas eder.

Dördüncü mertebe ise insanın yavaş yavaş artık nefsin hilelerini-hurdalarını öğrendikten sonra bu bilgisinin kendisine verdiği itminan ile elde ettiği **Nefs-i Mutmainne** mertebesidir. Yani **itminana ulaşmış nefis** mertebesidir.

Bu mertebeyi de aşan beşinci mertebe olarak karşısında **Nefs-i Râdiyye** mertebesini yani **Allah'tan razı olan nefis**, Allah'tan hoşnut olan nefis mertebesini bulur.

Altıncı nefis mertebesi **Nefs-i Mardiyye** mertebesidir; yani **Allah'ın kendisinden razı olmuş olduğu nefis** mertebesi.

Ve son nefis mertebesi de **Nefs-i Kâmile** ya da **Nefs-i Sâfiyye**, yani **kâmil ya da saf nefis** mertebesidir. Kâmil ve saf nefis mertebesinin hilesini de hurdasını da aşmaya muvaffak olan bir kimse nefis yönünden bir kemâl mertebesine ulaşmış olur.

Kemâlin sonu yok ama bu, ilk kemâl mertebesidir.

Nasıl bir kemâl mertebesi? Bakınız Cenâb-ı Peygamber'in çok ilgi çekici bir hadîsi var. Cenâb-ı Peygamber bir seferden dönüldüğü zaman Ashâb-ı Güzin'e demiş ki:

"Ey ashabım! Küçük Cihâddan döndük; şimdi zaman en büyük cihâd zamanıdır."

"En büyük cihâd nedir Yâ Rasûlullah?" diye sorulduğunda da:

"En büyük cihâd; nefse karşı açılan cihâddır" diye cevap vermiştir. Bu, nefsin hevâ ve heveslerine, hilelerine, desiselerine açılmış olan cihâddır. İşte, **Turûk-i Aliyye** dediğimiz bütün tarikatlarda nefse karşı ve onun yedi mertebesinin bütün hile ve hurdalarını öğretmeye, insanı bu konularda bilgi sâhibi kılmaya matuf bir cihâd ilân edilir.

Nefsin bu yedi mertebesine **Etvâr-ı Seb'a** yani **"Yedi Tavrı"** diyoruz. Ehli tarik;

Nefs-i Emmâre'ye tekabül eden peygamber tavrına; Tavr-ı Âdemiyye (Hz. Âdem'in tavrı),

Nefs-i Levvâme'ye tekabül eden peygamber tavrına; Tavr-ı Nûhiyye, (Hz. Nûh'un tavrı),

Nefs-i Mülhimme'ye tekabül eden peygamber tavrına; Tavr-ı Yahyâviyye,

Nefs-i Mutmainne'ye tekabül eden peygamber tavrına Tavr-ı İdrîsiyye,

Nefs-i Râdiyye'ye tekabül eden peygamber tavrına Tavr-ı İseviye,

Nefs-i Mardiyye'ye tekabül eden peygamber tavrına Tavr-ı Müseviyye,

Nefs-i Kâmile ve Nefs-i Sâfiyye'ye tekabül eden tavra da Tavr-ı İbrâhimiyye demektedirler.

Peki, bir kere de sizin fehmetinize müracaat etmek isterim. Eğer nefse karşı cihâd, cihâd-ı ekber (*en büyük cihâd*) ise bu cihâda kalkışan kimseye ne derler? Tabî ki **"mücâhid"** ya da **"mücâhide"** derler. **"Mücâhid-i ekber, mucâhide-i ekbere"** derler.

Peki, nefse karşı cihâdda vefat eden kimse ne olur? Şehid olur efendim, şehid! Bakınız, buradan tekrar hadîs-i kudsiye dönüyorum. Diyor ki Cenâb-ı Hakk:

"Kulum bana nafil ibadetlerle yaklaşır. Bu nafil ibadetlerle o kadar yaklaşır ki, ben onun gören gözü, işiten kulağı, işleyen eli olurum."

Alıntı; Prof. Dr. Ahmet Yüksel Özemre, Kamil Mürşidlerin Mirası, Timaş, 2004

Gözün Takvası

İmam Gazalî

İnsanın ayakları cennet bahçelerinde gezmek, elleri, ağaçlarındaki meyveleri toplamak, gözleri, âhirette Cenâb-ı Hakk'ın cemâlini görmek için yaratılmıştır.

Göz takvası, gözün haram şeylere bakmaması ve malayani olanlara da takılmamasıdır. Çünkü kişinin başına gelen afetlerin, belâların çoğu gözlerin bakışından gelir. Bu hususu üç noktada açıklayabiliriz:

1. Cenâb-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'inde:

"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar. Bu kendileri için çok temiz (bir hareket)tir. Şüphesiz ki Allah, (kullarının ne) yaptıklarından hakkıyla haberdardır." (en-Nûr, 30)

Müfessirlere göre bu âyet-i kerime üç manaya işaret ediyor. Biri; kulların tedibi, terbiyesidir. Biri; faydalı tembih/uyarmadır. Biri de tekdirdir. Cenâb-ı Hakk,

“mü'min erkeklere söyle gözlerini haramdan sakınsınlar” buyruğuyla kullarına terbiyeli olmalarını emretmiştir. Kulun vazifesi de bu emre uymaktır.

Yoksa Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî meclisinde, saygısızlara, edepli olmayanlara diploma verilmez. O halde edebi terk etmek, utangaçlık verici ve Allah'tan uzaklaştırıcıdır. Fakat Cenâb-ı Hakk, yine de âyette: **“Gözlerini haramdan sakınsınlar kendileri için daha temizdir”** buyruğu ile de kullarına, faydalı tembihte, uyarmada bulunuyor:

“Ya Muhammed, Mü'minlere söyle gözlerini sakınsınlar” buyruğu, gönülleri gûnahtan temizlemek ve taatlarını arttırmak içindir. Çünkü göz sakınmazsa ve hele kasten bile harama bakarsa günaha girer. O haram bakışa gönül de katılırsa günah artar ve sahibini manevî helake götürür. Göz helâle baksa yine gönül takılır. Nefis uyanmaya başlar. Bu seferde ibadet ve tâattan geri kalır. Fakat göz bakmazsa bütün bu tehlikelerden korunulmuş olur.

Hız. İsa'dan (a.s) rivayet ediliyor:

“Her ne olursa olsun bir şeye bakmaktan sakının. Çünkü bakış, kalbe şehvet tohumunu eker. Bu da sahibini doğru yoldan çıkarmaya kâfidir.”

Zünnûn Mısıri (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) der ki:

“Gözü harama kapamak ne güzel bir kapıcıdır. Şehvetin kalp evine girmesini önler. Demek ki gözünü haramdan sakınsan kalbin tertemiz kalır. Bu sayede nice fitne ve belâlardan kurtulmuş olur ve iyiliklerini de arttırmış olursun.”

Âyetteki **“Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir”** emrinde de tehdit manası vardır. Yani harama bakmaktan

sakın ve belki Allah, işlediğiniz günahları bilir ve bu amellerinize göre cezanızı verir. Başka bir âyette de:

“Allah, gözlerin hain bakışını, göğüslerin gizleyeceği her şeyi bilir. O halde sakının, yoksa size azap veririm” (el-Mü'min, 19) buyurmaktadır.

İkinciye de Hz. Peygamber buyuruyor:

“Yabancı bir kadına bakmak şeytanın oklarından bir oktur. Cenâb-ı Hakk, bunu terk eden kişiye ibadetten lezzet almasını kolaylaştırır.”

İbadetin adabını ve Allah'a yalvarışın lezzetini almış olan âbidlerin mertebesi büyüktür. Bu hal, sâlih insanlar arasında da denenmiştir. Harama bakmaktan gözlerini sakınanlar ve sâlih amel işleyenler, ibadetlerinden lezzet alır ve gönülleri tertemiz olur.

Gözlerimizi sakınmanın üçüncü yolu da şudur:

Ey âdemoğlu! Vücudunun organlarına bak, incele ve ne için yaratılmışlarsa o şey için kullan, başkasına harcama. Meselâ: İnsanın ayakları cennet bahçelerinde gezmek, elleri ağaçlarındaki meyveleri toplamak, gözleri âhirette Cenâb-ı Hakk'ın cemâlini görmek için yaratılmıştır. Gerçek vazifeleri bu olan organlarını dünyada iken, haram ve lüzumsuz şeylerde kullanırsan âhirette sana vaat olunanları engellemiş olursun.

O halde ey aziz! Sana vacip olan, bu organları, yaratıldıkları iş için kullanmak ve başka şeye harcamamaktır ki âhiretin büyük saadetini, bu vefasız dünyanın geçici zevklerine karşılık satmayasın.

Kaynak: İmâm Gazali, Âbidlerin Yolu, s.143 vd.

Zikir

Metin SEYİTOĞLU

Yaradan'ımızın isimlerini zikretmek dünyada en lezzetli şey olsa gerek. Hiçbir şeyde o lezzet ve tat yoktur, gönül kapınızı açın da bakın; dağlar, taşlar, ağaçlar, kuşlar, canlı ve cansız görünen ve görünmeyen her şey Allah'ı (c.c) tesbih ediyor, zikrediyor. Kâinatta her cismin bir görevi var, bu görevler yerine getiriliyor ve unutulmadan büyük bir aşkla Allah (c.c) zikrediliyor.

Bir gün bir derviş hizmet için uzun bir yolculuğa çıkar, otobüse binince **"Tesbihatımı yolda yaparım"** der. Otobüs yola koyulunca dervişin uykusu gelir, uyuya kalır. Otobüs bir iki saat olmuştur yola devam edeli. Derviş bir rüya görür, rüyasında: **"Kalk tesbihatını yap!"** denilir. Derviş uyanır, **"Rüyaydı"** deyip bir daha uykuya dalar ama bu esnada suratına bir tokat iner. Rüyasında şeyhi, üstadı şöyle görünür. Dervişe der ki:

"Evladım sen kime güveniyorsun da tesbihatını, dersini tamamlamadan yola çıkıyorsun, bu ne gevşeklik, bir ağaç kadar da mı olamıyorsun, bir ağaç günde yetmiş bin kez Allah'ı (c.c) zikrediyor, tesbih ediyor. Sen insansın nasıl tesbihatsız yola çıkarsın. Çabuk kalk!"

Bizim derviş büyük bir korku ve heyecanla kalkar müsait bir mola yerinde abdestini alır o günkü tesbihatını tamamlar.

Bu anlattıklarım yaşanan hadiselerdir. Şimdi bizler şunu çok iyi bilmeliyiz ki; biz ve yaratılan her şey başboş değildir. Her şey, her hareket, her nefes, her söz, her davranış kayıt altında... Yapılan ve yaptığımız her işten hesaba çekileceğiz.

Peki, bu yaşantıyı nasıl güzelliklere dönüştürebiliriz?

Zikirle...

Her işimizde, her hareketimizde Allah dersek, Allah için yaparsak, Allah için seversek, Allah için çalışırsak hep zikir halinde oluruz, biz Allah'ı (c.c) zikredersek O da bizi zikreder.

Evet, Bakara Sûresi 152. âyet-i kerimede yüce Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

"Öyleyse siz Ben'i zikredin ki Ben de sizi anayım. Bana şükredin, sakın nankörlük etmeyin."

Ra'd Sûresi 28. âyet-i kerimede de:

"Onlar, îmân edenler ve kalbleri Allah'ın zikri ile mutmain olan kimselerdir. Bilesiniz ki, kalbler ancak Allah'ın zikri ile mutmain olur."

Yani zikir çok önemli bir meseledir. İnsanın önünde iki yol vardır:

Biri; tehlike arz eden, yoldan çıkaran şeytanın yolu,

Diğeri de; huzura, güvene, iki cihanda saadete ulaştıran Rabbimizin yoludur. Bu güzel yolda, Rabbimizin yolunda bize enerji veren, hayat veren zikirdir, zikir yaptıkça güzelleşir insan. Gözü açılır, görüşü açılır, zaman ve mekân sıkıntısı çekmez Zikir halinde yapılan ve zikir ile yapılan her iş bereketlidir, lezzetlidir.

Zikir insanın âlemlere bakışını değiştirir, âlemleri fark ettirir, zikir ehli her işe her şeye güzel bakar çünkü Allah'ın (c.c) izni doğrultusunda cereyan eder her iş. Onun için yaşamak da, ölmek de, dirilmek de eş değerdedir.

Zikir ehli her an **Sahibi** iledir. Yaşarken de, ölüirken de, dirilirken de...

Peygamber Efendimiz bir hadisi şerifinde:

"Kişi sevdiği ile beraberdir." buyurmuşlardır. Bizim sevdiğimiz Allah (c.c) olunca onu dost edinmiş oluruz O da dostunu yalnız bırakmaz bi-iznillah.

Allah'ı (c.c) zikretmek dertlere devadır, hastalara şifadır, karanlıkları aydınlatır, eğrileri doğrultur, yönsüzlere yön verir.

Zikir şefkattir, zikir merhamettir, zikir büyük bir nimettir, zikir çok büyük berekettir.

Zikir, sağlam bir kaledir.

*Zikir halindedir bütün âlemler
Allah yazar kör kalplere kalemler...*

Bayezid-i Bistâmî Hazretleri Kimdir? (777-848)

Bayezid-i Bistâmî'nin (k.s) asıl adı; Ebû Yezid Tayfur b. İsa b. Şuruşan'dır. Doğum yeri olan Bistâm; İran'ın kuzey doğusunda, Tahran-Meşhed karayolu üzerindeki Şahrud vilayetine bağlı küçük bir kasabadır. Doğduğu şehir Bistâm'dan dolayı, Bayezid-i Bistâmî ismi ile meşhur olmuştur.

Bistâm, Hz. Ömer (r.a) zamanında fethedilmiş olup fetihten önce halkı mecusi (*ateşe tapan*) idi. Bayezid'in dedesi, önemli bir mevkii bulunan, tanınmış bir aileden geliyordu. Bu ailenin en önemli özelliği, beşeri münasebetlerde "insan sevgisine" büyük önem veren ve bu sevgiyi insanlar arasında yaymaya çalışan, din adamları (*mobedler*) yetiştirmekle tanınmıştı.

Bayezid-i Bistâmî, Nakşî tarikat silsilesinin büyük evliyalarındadır. Vahdet-i Vücutla ilgili sözleri çok konuşulmuş ve tartışılmıştır. **Vecd** (*ilahi aşk sarhoşluğu*) halinde söylenen bu sözleri, çoğu insan anlayamadığı için bazen onu küfür ile itham edenler bile çıkmıştır.

Bayezid-i Bistâmî Hazretleri 848 yılında vefat edince, Kırıkhan'da (*başka bir rivayette de Bistâm'da*) defnedilmiştir. Türbeler süs ve gösteriştan uzaktır.

*Âşık olsan Bayezid gibi kendini sat sen,
Vallah billâh dünya haram, fırlatıp at sen,
Kanlar döküp gözlerinden geceye kat sen,
Bir lâhza şeytan mülki viran olur.*

Hacı Bektaş-i Veli (k.s)

Dilinden Nasihatlar

"Dilini, Allahü Teâlâ'nın ismini anmaktan başka işlerle uğraşmaktan ve başka şeyler konuşmaktan kuru. Nefsini hesaba çek. İlme yapış ve edebi muhafaza et. Hak ve hukuka riayet et. İbadetten ayrılma. Güzel ahlâklı, merhamet sahibi ve yumuşak ol. Allahü Teâlâ'yı unutturacak her şeyden uzak dur ve onlara kapılma."

"Otuz sene mücâhede eyledim, nefsimin istediklerini yapmadım. İlimden ve ilme uymaktan daha zor bir şey bulamadım."

"Gözlerini harama bakmaktan ve başkalarının ayıplarını görmekten kuru."

"Bir gece karanlığında odamda otururken ayaklarımı uzatmışım. Hemen bir ses duydum. 'Sultanla oturan edebini gözetmelidir' diyordu. Hemen toparlandım."

"Allahü Teâlâ'nın kendileri sebebiyle nefsimi cezalandırdığı bütün şeyler üzerinde düşündüm. Onların en şiddetlisi olarak gafleti buldum. Allahü Teâlâ'dan bir an gafil olmak (bir an O'nu unutmak) Cehennem ateşinden daha şiddetlidir."

"Ey Allah'ım, ey kusurlardan uzak olan sonsuz kudret sahibi Rab-bim! Sen ne dilerken yaparsın. Benim vücudumu öyle büyült, öyle büyüt ki, cehennemî ağzına kadar doldursun. Böylece başka kullarına yer kalmasın. Onların yerine ben yayayım."

Hazret-i Ebû Bekir de böyle dua ederlerdi.

"Siz havada uçan birisini gördüğünüz zaman hemen o kimsenin faziletli, keramet sahibi birisi olduğuna hüküm vermeyin. Hata edebilirsiniz. O kimsenin hakikaten fazilet ve keramet sahibi olduğunu anlamak için, İslamiyet'in emirlerine uymaktaki hassasiyetine, Peygamber Efendimizin ahlâkı ile ahlâklanması ve sünnet-i seniyyeye uyma-

sına, hakiki İslâm âlimlerine olan muhabbet ve bağlılığına bakın. Bunlar tam ise o kimse fazilet ve keramet sahibidir. Bunlara uymakta en ufak bir gevşeklik ve zayıflık bulunursa, o kimse için 'fazilet ve keramet sahibidir', demek mümkün olmaz."

"'Yâ Rabbî! Sana kavuşmak nasıl mümkün olur?' diye dua ettim. Bir nida geldi, '**Nefsini üç talakla boşa**' diyordu."

"Bu kadar zahmet ve meşakkatle-re, sıkıntılara katlanarak aradığımı, annemin rızasını almakta buldum. Çok basit gibi gelen anne rızasını almanın, bütün işlerin evvelinde lâzım olduğunu anladım."

"Günahlara bir defa, tâatlara ise bin defa tövbe etmek lâzımdır. Yani yaptığı ibadet ve tâatlara bakıp kendini beğenmek, o ibadeti hiç yapmamak günahından bin kat daha fenadır."

"İnsana zararı en şiddetli olan şeyin ne olduğunu bilmek istedim. Bunun **gaflet** olduğunu anladım. Gafletin insana yaptığı zararı, cehennem ateşi yapamaz. Yâ Rabbî! Bizleri gaflet uykusundan uyan-dır. Lütuf ve keremin ile bu duayı kabul eyle."

"Bütün âlemin yerine beni cehennemde yaksalar ve ben de sabretsem, Allahü Teâlâ'ya muhabbeti dava edinmiş birisi olarak yine bir şey yapmış olmam. Allahü Teâlâ da benim ve bütün âlemin günahını affetse, rahmetinden ve ihsanından bir şey eksilmiş olmaz."

"Bir kimsenin, Allahü Teâlâ'ya olan muhabbetinin hakiki olup olma-

dığının alâmeti; kendisinde deniz misali cömertlik, güneş misali şefkat ve toprak misali tevazu gibi üç hasletin bulunmasıdır."

"Allahü Teâlâ'nın nimetleri, her an herkese gelmektedir. O halde her zaman O'na şükretmek lâzımdır."

*"Günahlara bir defa,
tâatlara ise bin defa
tövbe etmek lâzımdır.
Yani yaptığı ibadet ve
tâatlara bakıp kendini
beğenmek, o ibadeti
hiç yapmamak günahından bin kat daha
fenadır."*

*"İnsana zararı en şiddetli olan şeyin ne olduğunu bilmek istedim.
Bunun gaflet olduğunu anladım. Gafletin insana yaptığı zararı, cehennem ateşi yapamaz.
Yâ Rabbî! Bizleri gaflet uykusundan uyan-dır.
Lütuf ve keremin ile bu duayı kabul eyle."*

"Bizim sözlerimiz Kitâb ve Sünnet'tendir. Bu iki kaynaktan gücünü ve manasını almayan bir sözde değer yoktur."

"Ârifin alâmeti nedir?" diye sorulduğunda; "Allahü Teâlâ'yı anmakta gevşeklik göstermemektir." buyurdu.

On Şey

Bayezid-i Bistami (k.s.) buyurdu ki:

"Şu on şey beden üzerine farzdır:

1) Farzları noksansız yerine getirmek 2) Haram kılınan şeylerden kaçınmak 3) Allah için mütevâzî olmak 4) Müslüman kardeşlerine eziyet etmekten sakınmak 5) İyi ve kötü herkes için hayır isteyen olmak 6) Allahü Teâlâ'nın mağfiretini arzulamak 7) Her işte ve her hâlükârda Allah rızasını gözetmek 8) Öfkeyi, gurur ve taşkınlığı, zulüm ve haksızlığı, üzücü ölçüde mücadeleyi terk etmek 9) Kendi kendine nasihatçi olmak nefsi terbiyeye çalışmak 10) Ölüme bilerek hazırlanmak

Şu on şey bedeni korur:

1) Gözleri haramdan ve lüzumsuz şeylerden korumak 2) Dili zikre alıştırmak ve bunu itiyâd hâline getirmek 3) Nefis muhâsebesi yapmak günlük hayatı bu ölçü içinde sürdürmek 4) İlim öğrenmek ve öğrenilen ilmi faydalı olacak şekilde kullanmak 5) Edeb ve terbiyeyi her yerde ve herkese karşı muhafaza etmek 6) Bedeni, dünyanın faydasız işlerinden kurtarıp, dünya ve âhiret için faydalı işlerde kullanmak 7) İnsanlarla haşır-neşir olmamak kalbi geliştirmek düşüncüyü berraklaştırmak zekâyı işletmek için uzlete çekilmek 8) Nefis ile kıyasıya mücadele etmek 9) Çokça ibadet etmek 10) Peygamber efendimizin sünnetine uymak.

Şu on şey bedenın şerefidir:

1) Tevazu içinde yumuşak huyluluk 2) Hayâ ve edep 3) İlim, 4) Haram ve şüpheli şeylerden kaçınmak gönül rahatlığı içerisinde ibadetleri hatasız yapmaya çalışmak, dünya şatafatına değer vermemek 5) Her işte, atılan her adımda Allahü Teâlâ'dan korkmak 6) Güzel ahlâk 7) Başa gelen belâ ve musibetleri yüklenmek sabrı dayanak yapmak 8) Halk ile iyi geçinme yollarını, idare etmek çarelerini bilip yürütmek 9) Öfkeye mâni olmak 10) Dilenmeyi terk etmek.

Şu on şey insanın maddî ve manevî yapısını tahrip eder:

1) Dinine önem vermeyen kimseyle arkadaşlık etmek 2) Hayırlı ve yararlı kişilerden ayrılmak onlarla dostluk kurmamak 3) Nefsin isteklerine boyun eğip onun peşine takılmak 4) İslâmiyet'ten uzaklaşmak 5) Dinden olmayan şeylerle uğraşmak ve bu tür şeyleri arzulamak 6) Dünya ve âhiret için yararlı olmayan şeylerle uğraşmak ve bu tür şeyleri arzulamak 7) Halkı kötü zan altında tutmak 8) Üstünlük taslamak 9) Dünyalıktan yana üzüntüye kapılmak 10) Âhireti düşünmemek.

On şey insan varlığını öldürür:

1) Terbiye azlığı 2) Cehalet çokluğu 3) Halktan nimet beklemek 4) Şehvet azgınlığı, nefis kudurganlığı 5) Baş olma sevdası 6) Dünyaya lüzumundan fazla meyletmek 7) Allahü Teâlâ katında nefis ile dostluk kurmak 8) Çok yemek 9) Çok uyumak 10) Kalabalığa uymak

On şey insanı aşağılık yapar:

1) Öfke ve hiddet 2) Kin ve nefret 3) Büyükleme 4) Zulüm ve haksızlık 5) İnat yollu mücadele 6) Cimrilik 7) Başkasına ezâ ve cefâ etmek 8) Mümin kardeşine saygısızlık 9) Kötü huy ve fena ahlâk 10) İnsaf ölçülerini aşmak."

Fıkıh Köşesi

M. Emin SÖĞÜT

Soru: Hanefi mezhebine göre kaza namazı borcu olan sünnet namazlarını kılar mı?

Cevap: Adı konulmuş, Peygamber Efendimizden hadis yoluyla bildirilmiş olan sünnet nafile namazların kılınması caizdir. Farz namazlara bağlı olarak kılınan sünnet namazlar, kuşluk, teheccüd, evvâbin gibi nafile namazlar bu namazlardandır.

Bir muhterem hocamız ne güzel söylemiş:

"Farz namazlarını zamanında kılmadın, edepsizlik ettin, günaha girdin. Şimdi bu günahı telafi edeyim derken, sünnetleri kılmayıp bir kusur daha işliyorsun."

Bu sünnet namazlarının kılınması caizdir demek; kaza kılınmayacak, sünnet kılınacak demek de değildir. Kaza borcu olan mümin kardeşim hem kazalarını

eda edecek hem de bu sünnetlerini terk etmeyecek demektir. Evvâbin, teheccüd vs. kılarken kaza namazlarını terk etmek olmaz. Bu, borcu olanın sadaka vermesine benzer.

Bu konuda müminlerde kafa karışıklığına sebep olan bazı yorumlar da vardır. Mesela sünnetler kılınırken hem kazaya hem sünnete niyet durumu gibi... Fıkıhçılarımız:

"Bir kimse iki namaza birden niyet edemez, niyet ederken namazın türünün açıkça belirtilmesi gerekir" derler.

Uhud Savaşı'nda dört vakit namaz kazaya kalmıştı. Allah Rasûlü, yatsı namazını tam olarak kıldıktan sonra diğer namazlarını ayrı ayrı kaza etmiştir. Peygamber (a.s):

"Beni nasıl namaz kılar görürseniz, öyle namaz kılın." buyurmuştur. Peygamberimiz hiç böyle çift niyetle bir namaz kılmış mıdır? Hayır!

Senelerce kaza namazı borcu olan bir mümin kazalarıyla beraber sünnetlerini de kılarken kaza borçları tamamlanmadan hak vaki olsa; ona da müjde yine Efendimizden geliyor:

"Kuşkusuz ki kıyamet gününde insanların amellerinden ilk hesaba çekileceği şey, namazdır. Rab-bimiz Tebâreke ve Teâlâ en iyi bilen olduğu halde meleklerle:

'Kulumun namazına bakın, onu tamam mı yaptı, yoksa noksan mı yaptı?' buyurur. Namaz tamam ise o tamam olarak yazılır. Ondan bir şey noksan ise Allah Azze ve Celle şöyle buyurur:

'Bakın, kulumun nâfile (sünnet) namazları var mıdır?' Kulun nâfile (sünnet) namazı varsa, Allah Azze ve Celle şöyle buyurur:

'Kulumun farzlarını nâfile (sünnet) namazları ile tamamlayınız!' Sonra bütün ameller işte böyle hesaba çekilir." (Ebû Dâvûd 864, Tirmizî, 409)

Soru: Ezan okunurken ne yapmalıyız?

Cevap: Ezan okunurken lüzumsuz işleri bırakmak, ezanı dinlemek ve ona icabet etmek sünnettir. Nitekim Rasûlullah Efendimiz (s.a.s):

"Ezanı işittiğiniz zaman, müezzine icabet edin" buyurmuştur. (Buhârî, Ezân 7)

Ezana fiili icabet; ezan işitildiğinde camiye, cemaate katılmak üzere yürümektir. Kavli yani sözlü icabet ise ezanı işitince müezzinin peşi sıra tekrar etmektir.

Müezzin **"hayyileri"** söylerken **"havkale"** yapılır. Havkale **"Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh"** diye söylemektir. **"Güç ve kuvvet ancak Allah'a (c.c) mahsus-**

tur" demektir. Sabah ezanında ise **"es-Salâtü hayrun mine'n-nevm"**i işitince **"sadakte ve berarte"** denir. Manası **"Doğru söyledin ve hayır sahibi oldun"** demektir.

Ezan tamamlanınca ezan duası, diğer adıyla vesile duası okunur. Bu dua hadis-i şerifte geçtiği şekliyle şöyledir:

"Allâhümme rabbe hâzihi'd-da'veti't-tâmmeh. Ve's-salâti'l-kâimeh. Âti Muhammedeni'l-vesilete ve'l-fazilete. Veb'ashü makâmen Mahmûdeni'llezî va'adteh." (Buhârî, II, 572)

Beyhaki'nin rivayetinde sonunda bir de **"İnneke lâ tuhlifu'l-miâd"** vardır. Manası:

"Ey bu tam davetin ve kılınacak olan namazın Rabbi olan Allah'ım! Muhammed'e (s.a.s) vesileyi ve fazileti ver. O'nu vaat ettiğin Makam-ı Mahmud'a (övülen makama) ulaştır. Şüphesiz Sen sözünden dönmersin."

Bu duayı okuyan için Peygamber Efendimiz (s.a.s) şöyle buyuruyor:

"Hallet lehû şefâatî yevme'l-kıyâmeti." Yani; "Kıyamet günü ona şefaati helal olur." (Buhârî, II, 572)

Soru: Kirada oturan bir müminin yine kendisine ait olan ve kiraya verdiği evinden dolayı zekât vermesi gerekir mi?

Cevap: Bir mümin nisap miktara mala sahip olmuş ve üzerinden bir yıl geçmişse o kişinin zekât vermesi gerekir. Zekât verebilmesi için illaki kendi evinde oturuyor olması gerekmez. Kirada bir mülkü varsa onu da zekât hesabına dâhil etmelidir.

Kiracı olsun ev sahibi olsun başka bir variyeti olmasa bile kira geliri nisap miktarına ulaşıyorsa bu kira gelirinin **onda birini** zekât olarak vermesi gerekir.

Soru: Haneî mezhebine göre kaza namazı borcu olan sünnet namazlarını kılar mı?

Soru: Ezan okunurken ne yapmalıyız?

Soru: Kirada oturan bir müminin yine kendisine ait olan ve kiraya verdiği evinden dolayı zekât vermesi gerekir mi?

O Günden Beri Bu Haldeyim

Şefik Can anlatıyor:

“İlk görüşmemizde Ladikli Ahmet Ağa aynı Yunus Emre gibi çok güzel şiirler okudu, adeta kendinden geçti. Ben edebiyat hocalığı yaptığım için şaşırdım bu coşkunun karşısında. Daha sonraki zamanlarda tek başıma onu ziyarete gitmeye başladım. Bir defasında yalnızca ikimizin bulunduğu ortamda ona,

- Ahmet Ağa, sen bu hali nasıl elde ettin?’ dedim. Ahmet Ağa:

- Bende bir hal yok, ben ümmî bir çobanım’ dedi. Kendisine:

- Ama zaman zaman siz, ‘Göreve çağırıyorlar.’ diyerek çıkıp gidiyorsunuz, sizi göremiyoruz’ deyince, anlatmak zorunda kaldı:

‘Seferberlik zamanında Gazze’de savaşıyorduk. Düşman bizi muhasara altına aldı. Bir hafta boyunca ne su, ne yiyecek bulabildik. Daha sonra yardım ulaştı, kazanlar kaynamaya başladı. Yemek dağıttılar bize. Bir ekmeğin içine tahin koymuşlardı. Ben ekmeği ısırdım, bir lokma ağzıma aldım. O sırada karşımda, bir deri bir kemik kalmış bir köpek gözlerini bana dikmiş bakıyordu. Biraz ekmek bölüp ona attım. Yanımdakiler:

‘Ahmet delilik etme, ye yemeğini’ dediler. Ancak benim gönlüm bu hale elvermedi. Bir lokma kendim yedim, bir lokma köpeğe verdim.

Gece uykuya dalınca Peygamber Efendimiz (s.a.s) teşrif ettiler, sırtımı sıvazlayıp:

‘Ahmet, evladım! Ben seni sevdim.’ buyurdular.

Daha sonra uyandığımda Peygamber Efendimize (s.a.s) karşı büyük bir aşk başladı içimde. O günden beri bu haldeyim.